ТЕМА 5. МІЖНАРОДНІ ІНВЕСТИЦІЇ

1. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу.
2. Мотивація міжнародної інвестиційної діяльності.
3. Міжнародний інвестиційний ринок, його структура і особливості розвитку.
4. Форми іноземних інвестицій.
5. Виробнича кооперація та спеціалізація в міжнародному бізнесі.
6. Злиття та поглинання у міжнародному бізнесі. Стратегічні альянси.
7. Міжнародна інвестиційна діяльність українських суб'єктів.

Питання для самостійного вивчення

1. Стан і проблеми іноземного інвестування в Україні
2. Проблеми функціонування ВЕЗ в Україні

1. Інвестиції в системі міжнародного руху капіталу

Міжнародні інвестиції – це довгострокові вкладення капіталу за кордоном з метою отримання прибутку, підприємницького доходу та соціального ефекту

Сутнісні риси:

1) Відображають рух підприємницького капіталу, тобто вкладень у виробництво чи активи зарубіжних компаній з метою отримання прибутку чи підприємницького доходу;
2) Передбачають взаємодію донорів інвестицій, які здійснюють зарубіжні інвестиції за кордон, та реципієнтів інвестицій, які отримують іноземні інвестиції;
3) Передбачають участь суб'єктів інвестування, до яких належать фізичні особи, підприємства (корпорації) та уряди;
4) За цільовою орієнтацією поділяються на прямі інвестиції та портфельні інвестиції.

Класифікація міжнародних інвестицій

- За інституційною природою: державні, приватні, міжнародних організацій, змішані;
- За цільовою орієнтацією: прямі і портфельні;
- За видами;
- За формами;
- За джерелами;
- За термінами інвестування.

Форми та види інвестицій

Форми:

- підприємство, яке на 100% є власністю інвестора;
- часткова участь у підприємствах;
- придбання рухомого та нерухомого майна;
- концесії;
- стратегічні альянси

Види інвестицій:

- **національна валюта;**
- **рухоме та нерухоме майно;**
- **цінні папери;**
- **іноземна валюта;**
- **грошові вимоги;**
- **права інтелектуальної власності;**
- **права на господарську діяльність;**
- **послуги**

Акціонерні форми співробітництва (самостійні та часткова участь у акціонерному капіталі підприємства)

Контрактні форми співробітництва без створення нової юридичної особи

Прямі та портфельні інвестиції

За цільовим призначенням розрізняють ***прямі іноземні інвестиції і портфельні інвестиції*.**

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) – капіталовкладення в іноземні підприємства, які забезпечують контроль над об'єктом розміщення капіталу і відповідний дохід, а

портфельні – одержання підприємницького доходу у вигляді відсотків, дивідендів, диверсифікацію ризику та джерел грошових потоків.

За міжнародними нормами частка іноземної участі в акціонерному капіталі фірми, що дає право такого контролю – 25%, за американськими – 10%, австралійськими і канадськими – 50%.

За міжнародною статистикою: 10%.

ПІІ за міжнародною класифікацією

а) вкладання компаніями за кордон власного капіталу (капітал філій і частка акцій у дочірніх та асоційованих компаніях);

б) реінвестування прибутку;

в) внутрішньо-фірмові переміщення капіталу у формі кредитів і позик між прямим інвестором та дочірніми, асоційованими компаніями і філіями.

Ефекти прямих іноземних інвестицій

$$X - M = S - I = Y - A = If,$$

де *X* – експорт, *M* – імпорт, *S* – заощадження, *I* – інвестиції, *Y* –національний дохід, *A* – внутрішній попит (споживання (*C*) + інвестиції (*I*)), *If* –іноземні інвестиції.

Якщо доходи країни є меншими за внутрішній попит, інвестиції перевищують заощадження, у результаті в країні виникає торговельний дефіцит, який фінансується коштами, що надходять із зовнішніх джерел.

Однією з таких форм фінансування виступають прямі іноземні інвестиції.

Ефекти – див.тему 4

Портфельні інвестиції

Портфельні інвестиції – вкладення в іноземні підприємства або цінні папери, які приносять інвесторові відповідний доход, але не дають право контролю над підприємством. Такими цінними паперами можуть бути акціонерні або боргові цінні папери (акції; прості векселі; боргові зобов'язання; інструменти грошового ринку (депозити, ноти тощо).

	80-ті роки	90-ті роки
Прямі іноземні інвестиції	50%	30%
Портфельні інвестиції	20%	60%
Інші	30%	10%

Випереджаюче зростання портфельних інвестицій пояснюється тим, що, з одного боку, організацію і розміщення їх за кордоном дедалі частіше здійснюють інститути, які не володіють значними грошовими ресурсами й широкою інформацією про стан світового ринку цінних паперів (трастові й страхові компанії, пенсійні фонди, банки та інші фінансові установи), а з іншого – тим, що портфельні вкладення часто використовують не тільки як додаткове джерело прибутку, скільки для проникнення у високо монополізовані галузі, великі й найбільші корпорації.

Портфельні інвестиції - 2

акціонерні цінні папери - грошовий документ, що обертається на ринку та засвідчує майнове право власника документа стосовно особи, що випустила цей документ;

боргові цінні папери - грошовий документ, що обертається на ринку та засвідчує відношення позики власника документа стосовно особи, що випустила цей документ. Боргові цінні папери можуть виступати у формі:

- *облігації*, *простого векселя*, *ноти/боргової розписки*— грошових інструментів, що дають їхньому власникові безумовне право на гарантований фіксований грошовий дохід або на обумовлений за договором змінюваний грошовий дохід;
- *інструмента грошового ринку* — грошових інструментів, що дають їхньому власникові безумовне право на гарантований фіксований грошовий дохід на певну дату. Ці інструменти продаються на ринку із знижкою, розмір якої залежить від величини процентної ставки й часу, що залишився до погашення: казначейські векселі, депозитні сертифікати, банківські акцепти і ін.;

фінансові деривативи — похідні грошові інструменти та засвідчують право власника на продаж або покупку первинних цінних паперів. **У їхньому числі – боргові розписки, опціони, варранти, ф'ючерси, свопи тощо.**

Серед основних форм іноземного інвестування в світі переважають інвестиції в акціонерний капітал.

В минулому десятилітті на частку таких форм фінансування припадало майже дві третини сумарних потоків іноземного капіталу.

На іншу форму вкладення — реінвестування прибутку, у 2004-2007 рр. припадало 35% інвестиційних потоків у світі.

На внутрішньо-корпоративні позики, у 2004-2007 рр. припадало менше 5% прямих іноземних інвестицій.

Починаючи з 2001 р. різке зниження залучення іноземного капіталу саме у формі внутрішньо корпоративних позик зумовлено діями головних офісів ТНК в розвинених країнах. Зокрема, у 2003 р. ТНК репатріювали з Німеччини прибутки на суму у 10 млрд. дол. США, у 2004 р. - на суму 54,7 млрд. дол.

2. Міжнародна інвестиційна діяльність та її мотивація

Міжнародна інвестиційна діяльність – сукупність дій її суб'єктів (інвесторів та учасників) щодо здійснення інвестицій за кордон з метою одержання прибутку

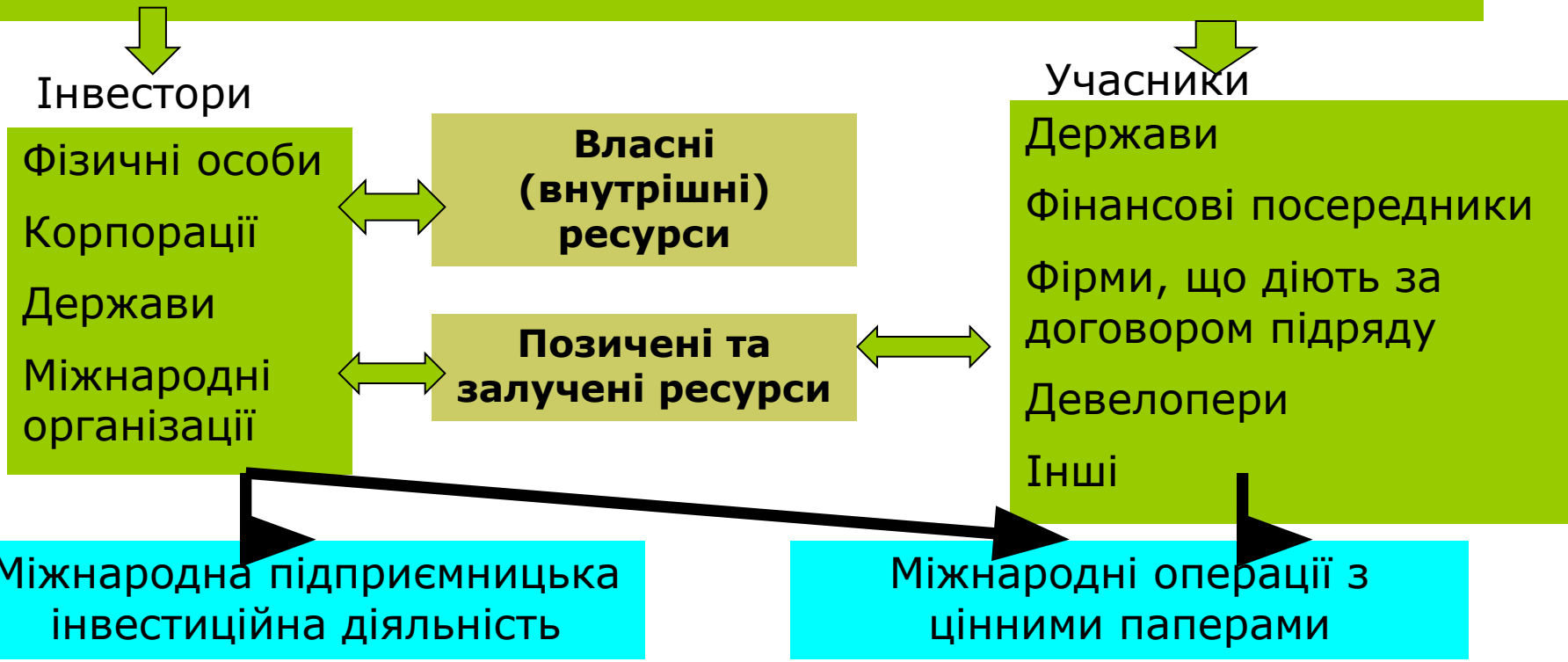

Міжнародна інвестиційна діяльність: фактори впливу

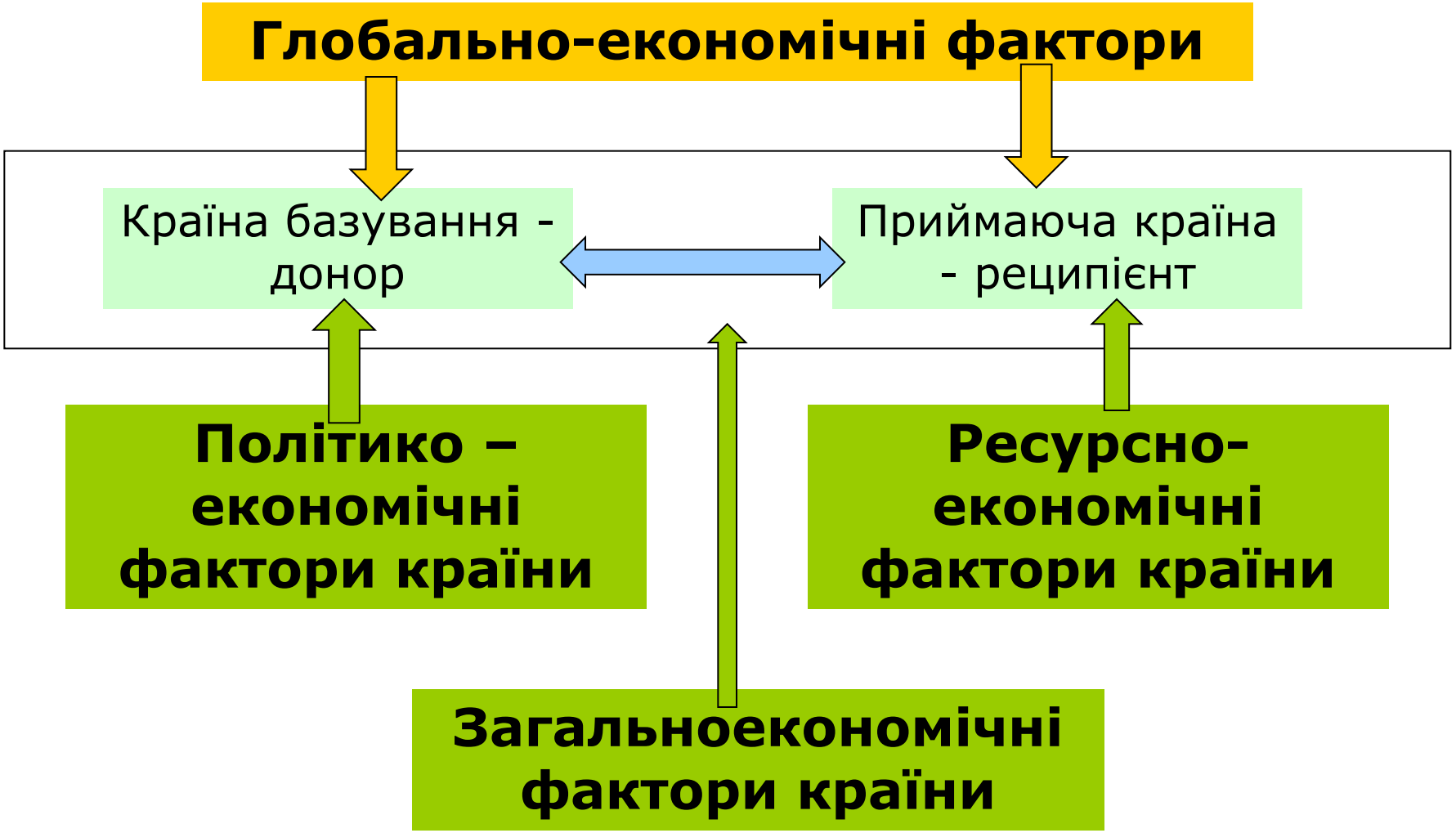

Мотивація міжнародної інвестиційної діяльності

- **Отримання більшого прибутку за кордоном;**
- **Мотивація прямого іноземного інвестування як засобу оволодіння значною ринковою часткою країни — імпортера капіталу компанією-інвестором;**
- **Забезпечення стійких довготривалих інтересів в країні або регіоні;**
- **Зниження ризику шляхом географічної диверсифікації виробництва;**
- **Можливість ефективності виробничої діяльності через прямий доступ до національних ринків ресурсів;**
- **Поширення новітніх технологій та домінування окремих країн у розвитку цих технологій;**

Перспектива отримати квазірентні доходи на нововведеннях до їх тотального поширення дуже часто приваблює компанії вкладати капітали саме в передові галузі, які, як правило, просуваються тільки деякими розвиненими країнами.

Мотивація міжнародної інвестиційної діяльності - 2

Теорія монополістичної конкуренції (ринкової влади): ТНК є суб'єктом ринкової влади, шляхом злиття і поглинання сягає меж концентрації на власному ринку і виходить на зарубіжні;

Т*еорія інтернаціоналізації* становить положення про заміну міжнародних ринкових трансакцій внутрішньокорпоративними трансакціями: **економія на трансакційних витратах.** Дає змогу корпораціям створювати і привласнювати додаткові прибутки від використання особливих активів — трансформованих у власні активи інформації, інновацій, досвіду міжнародного менеджменту і маркетингу, фінансових ресурсів та ін.

Еклектична теорія (Дж.Даннінг) - транснаціоналізація як наслідок закордонного інвестування обумовлюється необхідністю **отримання конкурентних переваг шляхом концентрації виробництва, диференціації продуктів, патентів і торгових марок, використання управлінського і маркетингового досвіду, інноваційних технологій, дешевих специфічних факторів виробництва та власності (переваги володіння, власності, інтернаціоналізації).**

Міжнародна теорія життєвого циклу Раймона Вернона розробка і впровадження нової продукції найчастіше відбувається в розвинених країнах, де є більше наукових і технологічних можливостей. Насичення внутрішнього ринку новою продукцією ставить під загрозу утримання компанією цільового ринку. Це і спонукає **переносити виробництво за кордон шляхом інвестування у створення філій, дочірніх компаній** тощо.

Теорія конкурентоспроможності М.Портера – переваги **володіння ресурсами** (природними та штучно створеними) і доступу до них; **стратегія, структура та конкуренція фірм** – інтенсивність конкурентної боротьби в приймаючій країні; **попит на продукцію** в приймаючій країні; **наявність підтримуючих та допоміжних галузей** (постачальників, споживачів продукції та інфраструктурних галузей – наприклад, банківської діяльності, розвиненого фондового ринку).

3. Міжнародний інвестиційний ринок, його структура і особливості розвитку

- сукупність учасників міжнародного інвестиційного ринку та економічних і правових відносин між ними щодо всіх видів майнових та інтелектуальних цінностей, які направляються в об’єкти підприємницької та іншої діяльності через національні кордони з метою отримання прибутку;
- механізм регулювання сукупності економічних відносин, що виникають між продавцем і покупцем інвестиційних ресурсів, котрі є резидентами різних країн.

Функціональна структура інвестиційного ринку

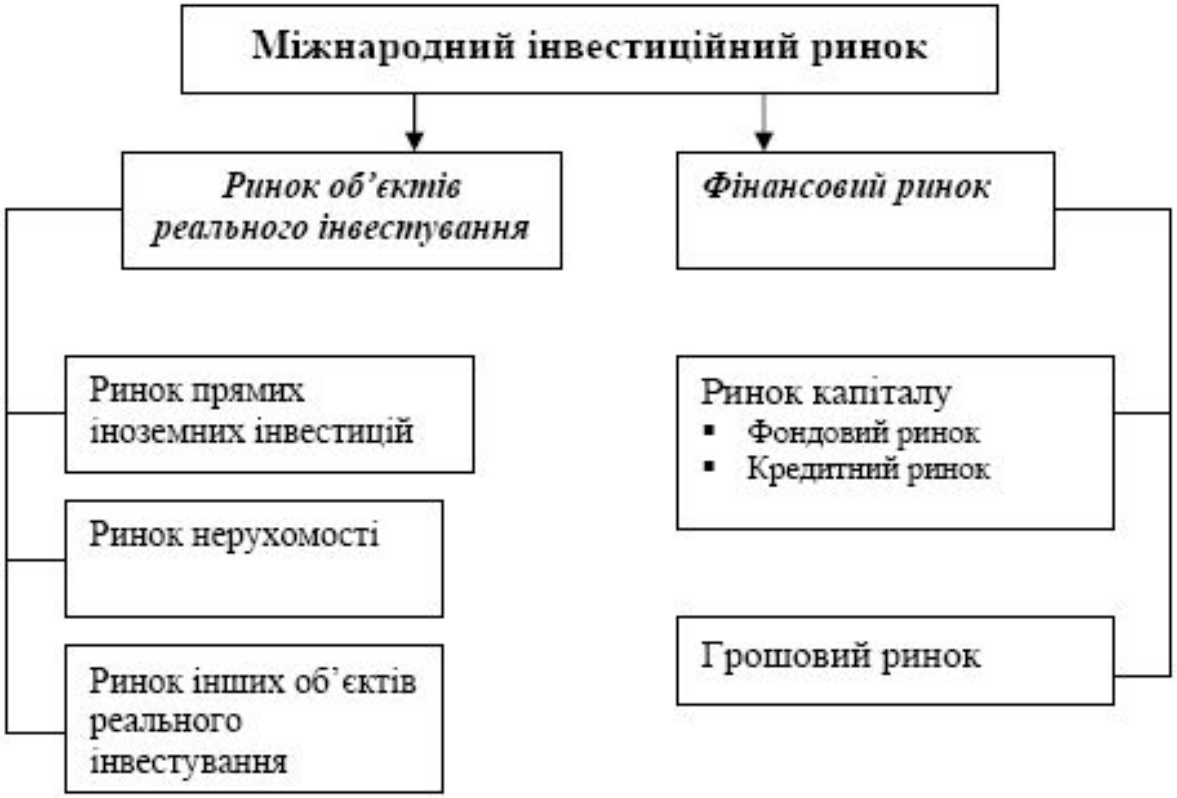

Рис. 1. Функціональна структура міжнародного інвестиційного ринку

Особливості розвитку світового інвестиційного ринку

- Концентрація великих обсягів прямих іноземних інвестицій у промислово-розвинених країнах;
- Помітне зростання портфельних інвестицій в порівнянні з прямими через розвиток світових фінансових центрів, сек'юритизації запозичень, розвиток ринків євроакцій та єврооблігацій;
- Зростання ролі ТНБ, які виступають основними гравцями на ринку синдикованих кредитів, андеррайтерами при випуску акцій та облігацій;
- Велика чутливість світового інвестиційного ринку до чуток, зміни валютних курсів, політичної орієнтації країн, інтеграційних процесів між країнами;
- Мінливість в географічному, функціональному та інституційному аспектах;
- Здійснення переважної кількості ПІІ транснаціональними компаніями.

Тенденції розвитку міжнародних інвестицій в 2000-х рр.

- Зростання обсягів злиття і поглинання в 2000-2008 рр., скорочення їх у майже всіх секторах після 2008 р. і зростання первинних інвестицій (green field investments) після 2009 р.;
- Зростання інвестицій фондів національного добробуту;
- Зростання у річних потоках ПІІ частки країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою;
- Збільшення частки реінвестованих прибутків та внутрішньофірмових переміщень капіталу;
- Зростання обсягів вкладень ТНК до сфери виробництва с/г продукції, продовольчих товарів та інфраструктури приймаючих країн (особливо електро-, водо- та газопостачання) в період 2005-2008 рр.;
- Продовження зростання ПІІ до галузі телекомунікацій, електронного обладнання, будівництва;
- Зростання потоків інвестицій з країн БРІК.

Динаміка річних ПІІ у світі, млрд. дол.США

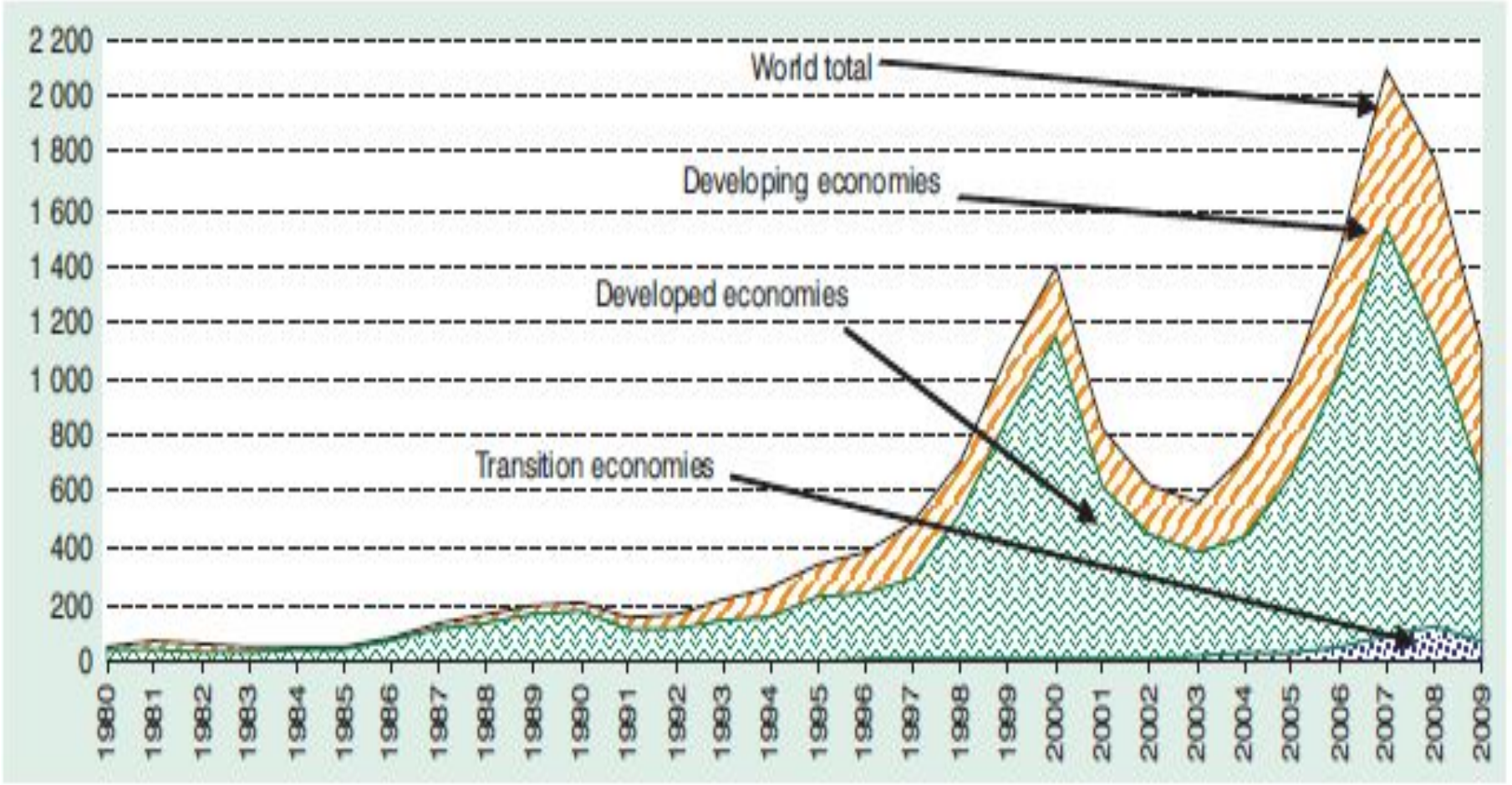

Зростання частки країн, що розвиваються, та країн з перехідною економікою

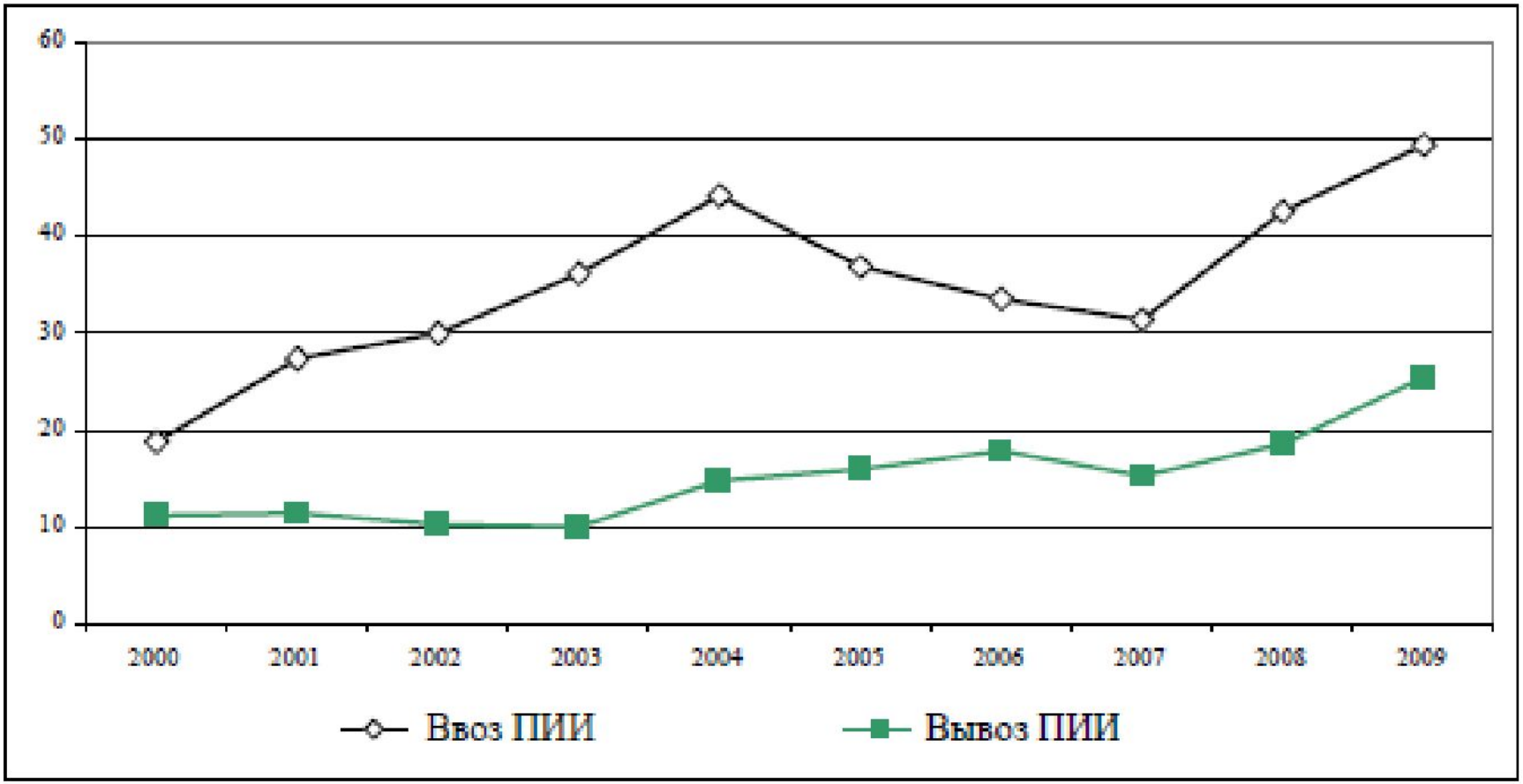

Потоки ПІІ за групами країн, 1995-2007 рр., млрд. дол. США

	Притік ПІІ			Відтік ПІІ		
	1995 – 2000 рр., в середньому на рік	*2006 р.*	*2007 р.*	*1995 – 2000 рр., в середньому на рік*	*2006 р.*	*2007 р.*
Розвинуті країни	**543,9**	**940,9**	**1247,6**	**631,0**	**1087,2**	**1692,1**
ЄС	**314,6**	**531,0**	**804,3**	**421,3**	**640,5**	**1142,2**
США	**169,7**	**236,7**	**232,8**	**125,9**	**221,7**	**313,8**
Країни, що розвиваються	**188,0**	**413,0**	**499,7**	**74,3**	**212,3**	**253,1**
КНР (+ Гонконг, Тайвань)	**-**	**125,1 (72,7;45,1; 7,4)**	**151,9 (83,5;59,9; 8,2)**	**-**	**73,5 (22,4; 44,9; 7,4)**	**75,6 (22,4; 53,2; 11,1)**
Країни СНД	**6,1**	**47,2**	**74,0**	**1,9**	**23,3**	**49,9**
Всі країни світу	**734,9**	**1411,0**	**1833,3**	**707,4**	**1323,2**	**1996,5**

Зростання потоків інвестицій з країн БРІК

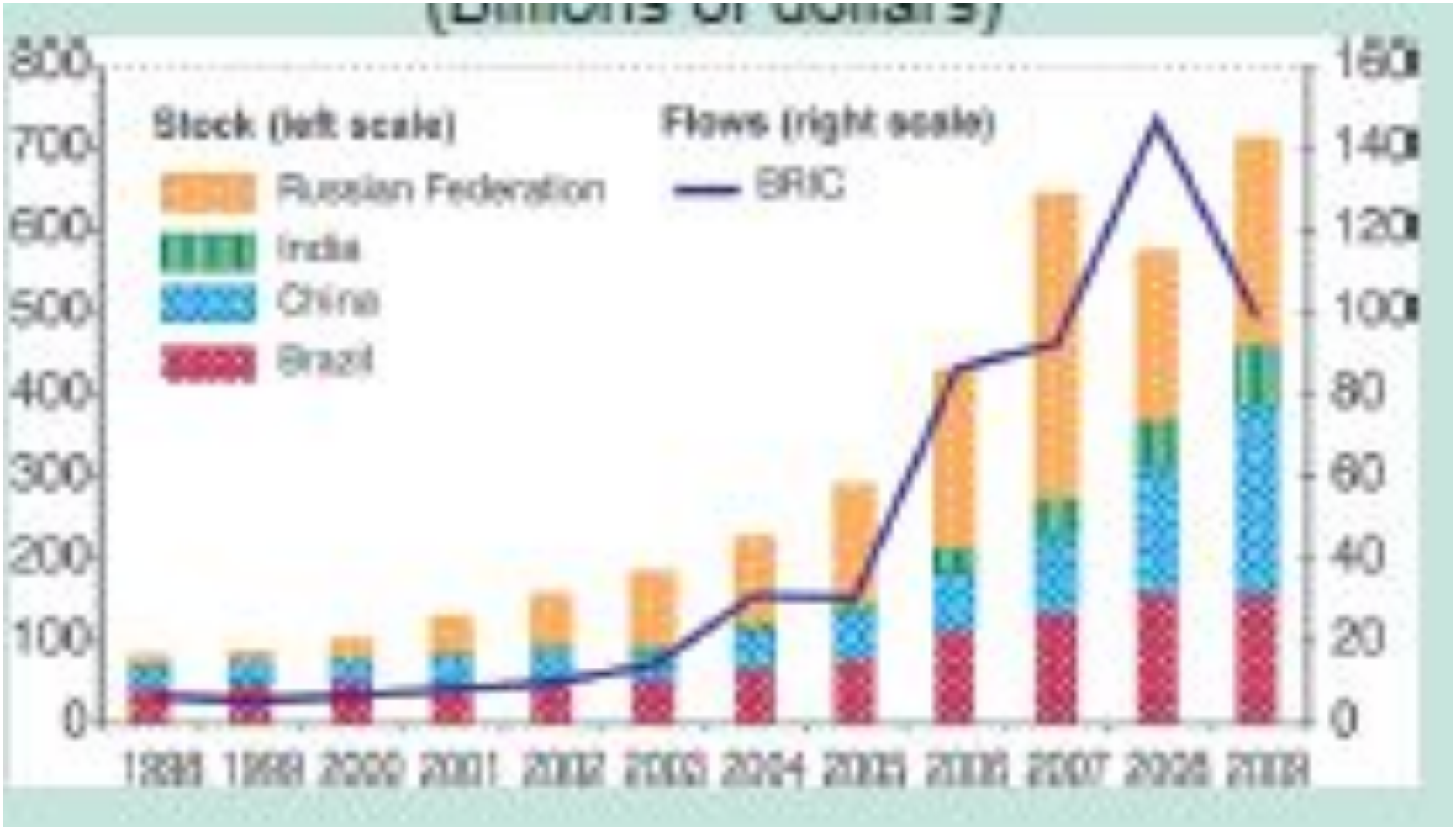

Глобальні ПІІ за компонентами, млрд.дол.США

Внутрішньофірмові позики

Реінвестиції

Первинні

Частка реінвестованих доходів у загальних доходах від ПІІ

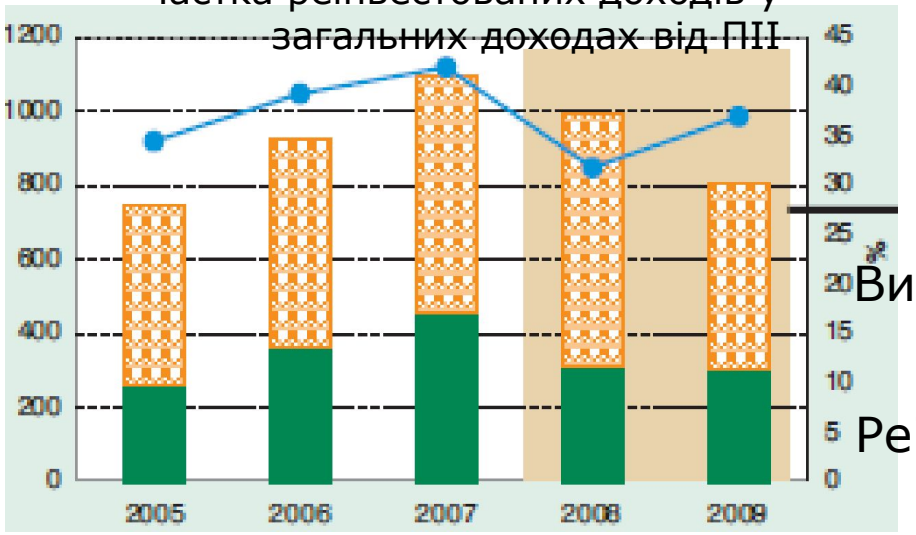

Вивезені доходи

Реінвестиції

Розподіл ПІІ за регіонами та секторами економіки, млрд.дол.США

	1990			2007			
	Розвинені країни	Країни, що розвиваються	Світ	Розвинені країни	Країни, що розвиваються	Південно-Східна Європа та СНД	Світ
Всього ПІІ (в країни)	1 579,5	362,6	1 942,1	11 583,1	3 816,5	297,2	15 696,9
Всього ПЗІ (з країн)	1 765,2	20,3	1 785,6	14 277,7	1 909,6	19,9	16 207,2
Потоки ПІІ за секторами							
Первинний сектор	151,5	30,3	181,8	863,6	240,8	67,9	1 172,4
Виробництво	640,5	158,0	798,6	3 251,6	916,8	77,4	4 245,8
Послуги	778,5	169,2	947,7	7 300,5	2 586,3	133,7	10 020,4
Потоки ПЗІ за секторами							
Первинний сектор	154,7	2,6	157,2	1 110,5	45,1	5,5	1 161,1
Виробництво	769,5	7,2	766,7	4 052,0	163,9	1,6	4 217,4
Послуги	836,7	9,8	846,5	8 833,7	1 666,4	11,8	10 511,4

Накопичені ПІІ у 2009 р.

Країна	Накопичені ПІІ в країни, млрд.дол. США, на 31.12.2009 р.	Накопичені ПЗІ країн, млрд.дол. США, на 31.12.2009 р.
Світ в цілому	16 400 (31.12.2008 р.)	16 910 (31.12.2008 р.)
США	2 398,0	3 259,0
Франція	1 202,0	1 759,0
Велика Британія	1 025,0	1 634,0
Німеччина	1 021,0	1 403,0
Гонконг, територія КНР	873,8	808,0
Бельгія	848,5	707,5
Нідерланди	661,0	866,1
Іспанія	649,9	633,3
КНР	576,1	227,3
Канада	434,4	552,1
Японія	151,5	730,3
Швейцарія	395,6*	731,6
Індія	156,3	76,6
Бразилія	318,5	124,3
Тайвань, провінція КНР	59,8*	112,3
Російська Федерація	255,6*	196,7
Україна	46,9	2,2

* зменшення у 1,5 – 2 рази в порівнянні з 31.12.2007 р.

Накопичені ПІІ у 2010 р.

		ПІІ до країн, млрд.дол.США	ПЗІ до країн, млрд.дол.США
	world	17,530,0	18,190,0
1	United States	2,581,0	3,597,0
2	France	1,207,0	1,837,0
3	United Kingdom	1,169,0	1,705,0
4	Germany	1,057,0	1,484,0
5	Hong Kong	962,2	873,1
6	Belgium	741,7	632,8
7	Netherlands	687,8	950,8
8	Spain	668,5	641,0
9	China	574,3	278,9
10	Canada	528,7	602,5
	Japan	199,4	719,9
11	Switzerland	514,0	814,6
12	Italy	405,1	601,1
13	Brazil	349,2	131,0
17	Russia	306,8	260,5
23	India	191,1	89,0

4. Форми інвестицій

Форми виходу на ринок іншої країни (форми міжнародного бізнесу):

- Через розвиток **контрактних форм співробітництва;**
- Придбання рухомого та нерухомого майна, в тому числі участь у приватизації ;

Інвестиційні форми міжнародного бізнесу:

- **Створення підприємства, яке на 100% є власністю інвестора;**
- **Часткова участь у підприємствах;**
- **Концесії (подібне до СП);**
- **Утворення стратегічних альянсів (відноситься скоріше до кооперації, подібне до злиття)**

Порівняння форм виходу на зарубіжні ринки

ФОРМА ВИХОДУ	ПЕРЕВАГИ	НЕДОЛІКИ
Експорт	- Збереження контролю - Підтримка виробництва в країні	- Вразливість перед зарубіжними протекціоністськими бар'єрами - Чутливість щодо коливань валютних курсів
Контрактні кооперацийні угоди: - ліцензування, - франчайзинг	- Невисока потреба в інвестиціях	- Мінімальний рівень реального контролю
Спільні підприємства	- Мінімальність ризику - Потреба в менших затратах, ніж у разі створення власної виробничої філії	- Необхідність високо деталізованої контрактної роботи - Складність управління
Створення за кордоном власної виробничої філії (пряме 100% інвестування)	-Забезпечення повного контролю -Локалізація виробництва	- Необхідність значних інвестицій - Можлива непопулярність з політичної точки зору

Контрактні форми інвестування

- ***Експорт-імпорт*** – торгівля товарами та послугами - найпростіша форма проникнення на міжнародні ринки.

- ***Ліцензування*** – купівля-продаж права на нематеріальну власність (патенти, авторські права, програми, торгові марки, ноу-хау) на певний період. Цей спосіб організації виробництва за кордоном, котрий зводить до мінімуму капітальні витрати, забезпечує одержання в обмін на ліцензію активів інших фірм або доходів з ринків, недоступних для експорту або інвестицій. Плата за ліцензію може бути у формі: *роялті* – періодичних платежів у вигляді фіксованих ставок (3-5%) від доходу, пов'язаного з комерційним використанням ліцензії, або *паушальних платежів* – одноразових платежів за ліцензію.

- ***Франчайзинг*** – це передача продавцем (франшизером) права на використання своєї торгової марки покупцю (франшизі). Торгова марка для бізнесу покупця є найбільш важливим активом, завдяки чому продавець надає постійну допомогу покупцю в його бізнесі. В США 35% обороту роздрібної торгівлі – це франчайзинг (у Європі – 10%). Ця система охоплює майже всі види послуг, у тому числі ресторани і кафе, автосервіс тощо.
- ***Управління за контрактом*** – є засобом, за допомогою якого фірми можуть надіслати частину свого управлінського персоналу для надання підтримки фірмі в іншій країні або надання спеціалізованих управлінських функцій на певний період за встановлену плату

- ***підрядне виробництво*** – зв'язки на основі внутрішньо-галузевої спеціалізації. В його основі лежить поглиблення міжнародного поділу праці та внутрішньогалузевої спеціалізації (не за кінцевою продукцією, а деталями, вузлами, комплектуючими виробами, технологічними процесами). В сучасному машинобудуванні тільки 15-20% усіх деталей є оригінальними, решта – взаємозамінні, їх виробництво виокремлюється в процесі розвитку промислової кооперації.

Часткова участь в компаніях

- ***Дочірня компанія*** – реєструється як самостійна компанія і має статус юридичної особи з власним балансом. Контролюється батьківською компанією, яка володіє частиною акцій або всім капіталом (**відноситься до 100% інвестування за кордон**).
- ***Асоційована (змішана) компанія (associate)*** –

Змішані компанії, в яких іноземному інвестору належить більше від половини акцій, називають компаніями переважного володіння,

якщо 50% - іноземному інвестору і 50% - місцевому – компаніями однакового володіння,

якщо іноземний інвестор має менше ніж 50% акцій – змішаним підприємством з участю іноземного капіталу.

Часткова участь в компаніях

- ***Відділення*** не є самостійними компаніями та юридичними особами і **на всі 100% належать батьківській фірмі**.

Відділення можуть мати форму *представництва* головної компанії за кордоном, *партнерства*, у тому числі і з місцевими підприємцями, *рухомого майна* (кораблі, літаки, нафтові платформи), що належить головній компанії і функціонує за кордоном не менше 1 року.

Країна, у якій розташовується головна компанія, називається *країною базування*, а країни, де знаходяться компанії-філії – *приймаючими країнами*.

Спільне підприємництво

Спільне підприємництво – це діяльність, заснована на співробітництві з підприємцями, підприємствами і організаціями країни-партнера та їхньому спільному розподілі доходів і ризиків від здійснення цієї діяльності.

Переваги спільного підприємництва:

- це реальний спосіб функціонування на ринках країн, в яких заборонена або обмежена діяльність іноземних фірм без участі місцевого партнера;
- об'єднання капіталів;
- можливості отримати певні пільги, переваги місцевого партнера;
- можливості швидкого пристосування, розуміння місцевого середовища за допомогою місцевого партнера;
- можливості мінімізувати ризик за умов мінливої політичної та економічної ситуації в різних країнах;
- загострення конкуренції на світових ринках.

Недоліки:

- зіткнення інтересів партнерів;
- поєднання двох і більше корпоративних культур не завжди дає можливість подолати суперечності.

Спільні підприємства

Спільні підприємства створюються в таких формах:

- акціонерні товариства (**«Ісузу Авто, Україна»: Корпорація «Богдан» - 50%, Isuzu MOTORS - 30% и Sojitz Corp. - 20%**)
- товариства з обмеженою відповідальністю,
- командитні товариства, холдинги тощо.

Вони характеризуються трьома головними ознаками:

- спільним майном;
- спільним управлінням;
- спільним розподілом прибутку.

Переваги:

- зниження питомих витрат інвестиційних ресурсів та підприємницького ризику;
- розвиток підприємницького потенціалу конкретного суб'єкта господарювання;
- Для держави-реципієнта – вплив на діяльність компанії і дотримання нею національного законодавства;
- реалізацієя переваг меншої вартості основних чинників виробництва і, насамперед, можливістю активізації маркетингу та започаткування нових каналів збуту товарів, можливістю проникнення на новий територіальний сегмент вітчизняного і світового ринків.

5. Виробнича кооперація та спеціалізація в міжнародному бізнесі

Міжнародна спеціалізація:

концентрація виробництва однорідної продукції в межах однієї країни або невеликої кількості країн, яка створюється задля підвищення його ефективності, зниження собівартості продукції та підвищення її якості.

Визначальними моментами розвитку міждержавної спеціалізації є наявність запасів природних ресурсів, кліматичні умови, виробнича база та існуючий рівень технічного розвитку галузі, рівень країнової спеціалізації.

Міжнародна спеціалізація виробництва (МСВ):

1) З точки зору специфіки виробництва:

- а) міжгалузева спеціалізація;
- б) внутрішньогалузева спеціалізація;
- в) спеціалізація окремих підприємств.

2) За територіальною ознакою:

- а) окремих країн;
- б) групи країн;
- в) регіонів на виробництві визначених товарів та їхніх частин для світового ринку.

Види міжнародної спеціалізації

Основні види міжнародної спеціалізації виробництва:

галузева — спеціалізація країн всередині окремої галузі виробництва**,** її форми:

- а) предметна — спеціалізація країни на випуску окремих виробів;
- б) подетальна — спеціалізація країни на випуску окремих деталей;
- в) агрегатна — спеціалізація країни на випуску вузлів для машин та обладнання;
- г) технологічна — спеціалізація країни на окремих операціях технологічного процесу.

внутрішньогалузева спеціалізація – пов’язана скоріше з ТНК та виробництвом сучасних товарів, користуванням результатами науково-технічної діяльності;

міжгалузева спеціалізація допускає концентрацію певних галузей виробництва в окремих країнах за умов відсутності низки інших галузей та обмін їх продукцією (теорія факторів виробництва). Характеризуються виробництвом продуктів (**предметна спеціалізація**) та напівфабрикатів (**подетальна спеціалізація)**;

Характерна риса: спільне проведення наукових та технічних досліджень, що потребують великих капіталовкладень, процес спеціалізації на певних видах наукових досліджень, що тісно пов’язані з виробничою спеціалізацією.

Показники МСВ

Коефіцієнт міжнародного поділу праці:

Частка країни у світовій торгівлі / Частка країни у світовому ВВП

Більш точні:

- Коефіцієнт відносної міжнародної спеціалізації промисловості: питома вага товару у експорті та імпорті країни / питома вага товару у світовому експорті;
- Питома вага у товарообігу виробів та їх компонентів, які постачаються на зовнішні ринки або ввозяться до країни;
- Експортна квота в промисловому виробництві та випуску продукції галузями;
- Номенклатура експортних та імпортних товарів.

Міжнародне виробниче кооперування

Міжнародне кооперування виробництва:

1) виробничо-технологічне співробітництво, що включає:

а) питання передачі ліцензій і використання прав власності;

б) розробку й узгодження проектно-конструкторської документації, технологічних процесів, технічного рівня і якості продукції, будівельних і монтажних робіт, модернізацію підприємств, що кооперуються;

в) удосконалення управління виробництвом, стандартизацію, уніфікацію, сертифікацію, розподіл виробничих програм;

2) торгово-економічні процеси, пов'язані з реалізацією кооперованої продукції, а саме: взаємозалежну продукцію між кооперантами і деякою третьою особою в країнах-партнерах;

3) післяпродажне обслуговування техніки.

Форми міжнародної кооперації:

- **Поставки у рамках ліцензійних угод** з подальшою оплатою товарами, які вироблені**;**
- **Постачання комплектного устаткування** з подальшою оплатою товарами, які на ньому вироблені**; може включати обмін проектно-конструкторською локументацією;**
- **Підрядна кооперація;**
- **Спільне виробництво;**
- **Організація спільних підприємств;**
- **Виконання спільних проектів.**

Показники ПІІ та світового виробництва, 1990-2009 рр.

Показатель	Стоимостной объем в текущих ценах (в млрд. долл.)			
	1990	2005	2008	2009
Приток ПИИ	208	986	1 771	1 114
Вывоз ПИИ	241	893	1 929	1 101
Объем внешних ПИИ	2 082	11 525	15 491	17 743
Объем вывезенных ПИИ	2 087	12 417	16 207	18 982
Доходы от внешних ПИИ	74	791	1 113	941
Доходы от вывезенных ПИИ	120	902	1 182	1 008
Трансграничные СиП	99	462	707	250
Объем продаж зарубежных филиалов	6 026	21 721	31 069	29 298
Валовое производство зарубежных филиалов	1 477	4 327	6 163	5 812
Совокупные активы зарубежных филиалов	5 938	49 252	71 694	77 057
Экспорт зарубежных филиалов	1 498	4 319	6 663	5 186
Занятость в зарубежных филиалах (тыс. чел.)	24 476	57 799	78 957	79 825
Для справки				
ВВП (в текущих ценах)	22 121	45 273	60 766	55 005
Валовое накопление основного капитала	5 099	9 833	13 822	12 404
Поступления в виде роялти и лицензионных платежей	29	129	177	..
Экспорт товаров и услуг	4 414	12 954	19 986	15 716

обсяг продажів зарубіжних філій ТНК сягнув 60% світового ВВП,

експорт зарубіжних філій зріс до 11% світового ВВП

6. Злиття і поглинання у міжнародному бізнесі

Злиття (merger) – це об'єднання двох чи більшої кількості компаній з метою підвищення ефективності господарської діяльності, заощадження на управлінських та маркетингових витратах, поліпшення конкурентної ситуації, усунення конкуренції між собою

Поглинання (takeover) – добровільна чи примусова купівля-продаж активів чи акцій однієї промислової чи фінансової компанії іншою; можлива купівля не всього пакету акцій, а лише його частини (контрольного пакету), яка надає можливість здійснювати ефективне управління та контроль за компанією, акції якої купуються

Горизонтальні (виробник-виробник);

Вертикальні (виробник-покупець);

Родові (виробник фотоапаратів – виробник плівки)

Конгломератні

Дружні Ворожі

Повне

Часткове з утворенням холдингу

Johnson & Johnson: безрецептурна фармацевтика та споживчі товари – біотехнології - підприємства з виробництва медичного устаткування (діагностика) – Penaten (Pfizer) косметичні товари – Janssen-Cilag (галоперидол, антипсихотик)

Схеми здійснення злиття і поглинання

Схеми здійснення операцій зі злиття і поглинання компаній:

- компанія Х купує компанію У з оплатою в грошовій формі;
- компанія Х купує компанію У з оплатою цінними паперами, випущеними компанією-покупцем;
- компанія Х може купити контрольний пакет акцій компанії У, при цьому створивши холдинг для компанії У, який продовжує функціонувати як самостійна одиниця;
- проведення злиття компанії Х і компанії У на основі обміну акціями між ними;
- компанія Х зливається з компанією У і в результаті утворюється нова компанія Z. Акціонери компаній Х і У в певній пропорції обмінюють свої акції на акції нової компанії Z.

Мотивація злиттів і поглинань

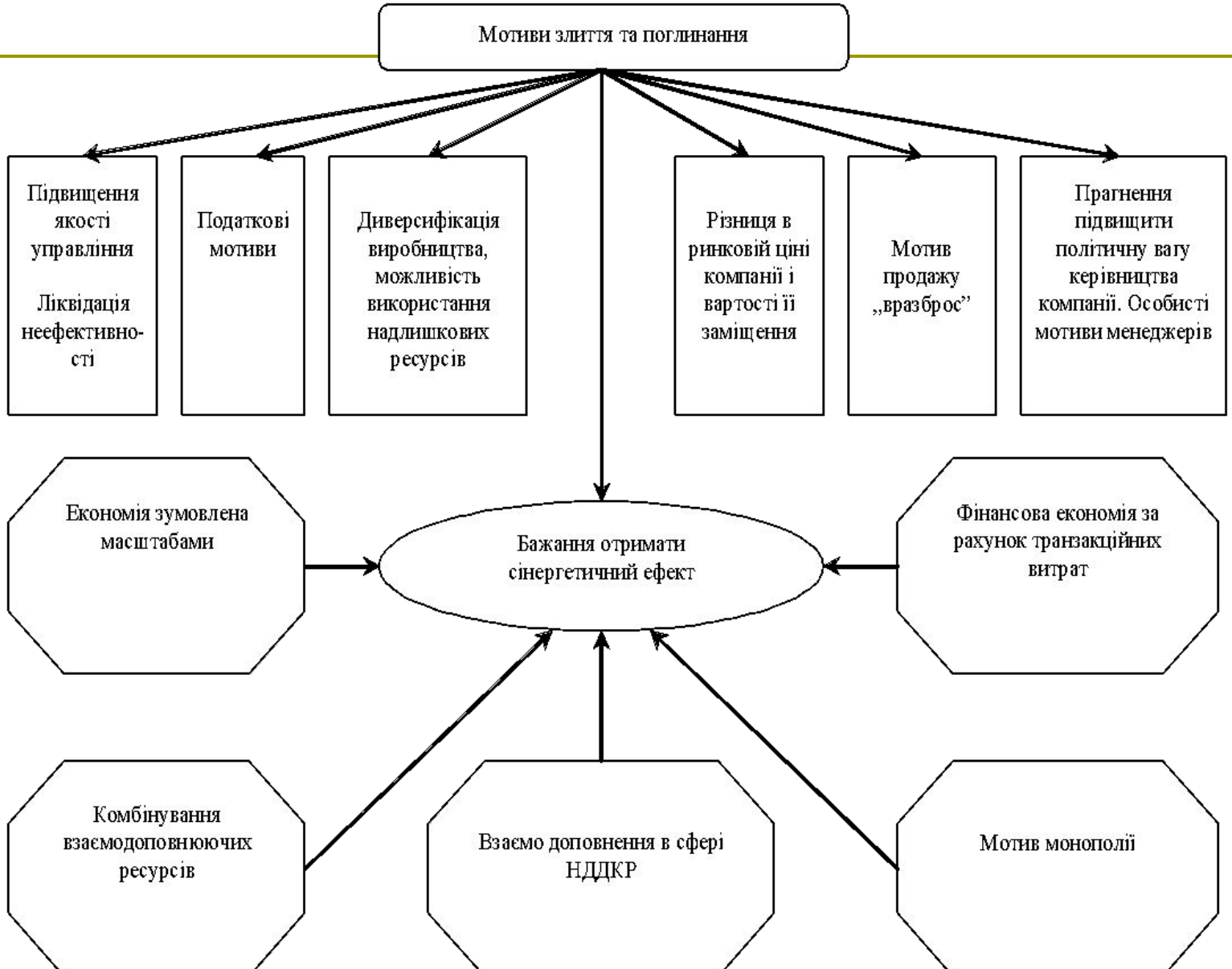

Злиття і поглинання (2)

• Обсяги операцій зі злиття та поглинання у 2006 р. сягнули **880** млрд. дол., а 2007 р. – на суму **1 637** млрд. дол. США, що на 21% перевищило попередній рекорд 2000 р.

В кількісному виразі вони зросли у 2006 р. на 18% (215 угод понад 1 млрд. дол. США на рік, до 2005 р.) і на 39% у 2007 р. (300 угод понад 1 млрд. дол. США, до 2006 р.) і загалом склали у 2007 р. **10 145 угод**.

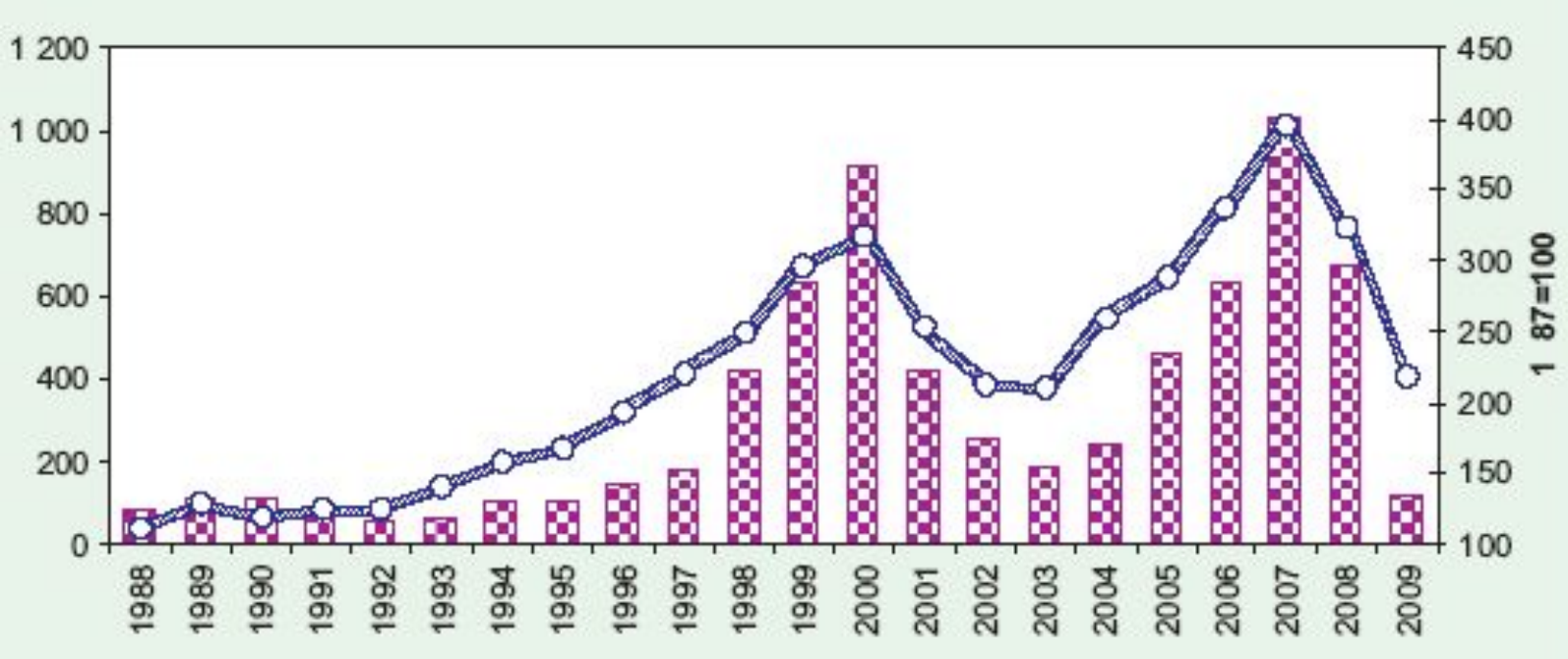

Вартість угод зі злиття і поглинання, 1998-2008 рр., млрд. дол. США

Зміна галузевої спрямованості злиттів-поглинань, %

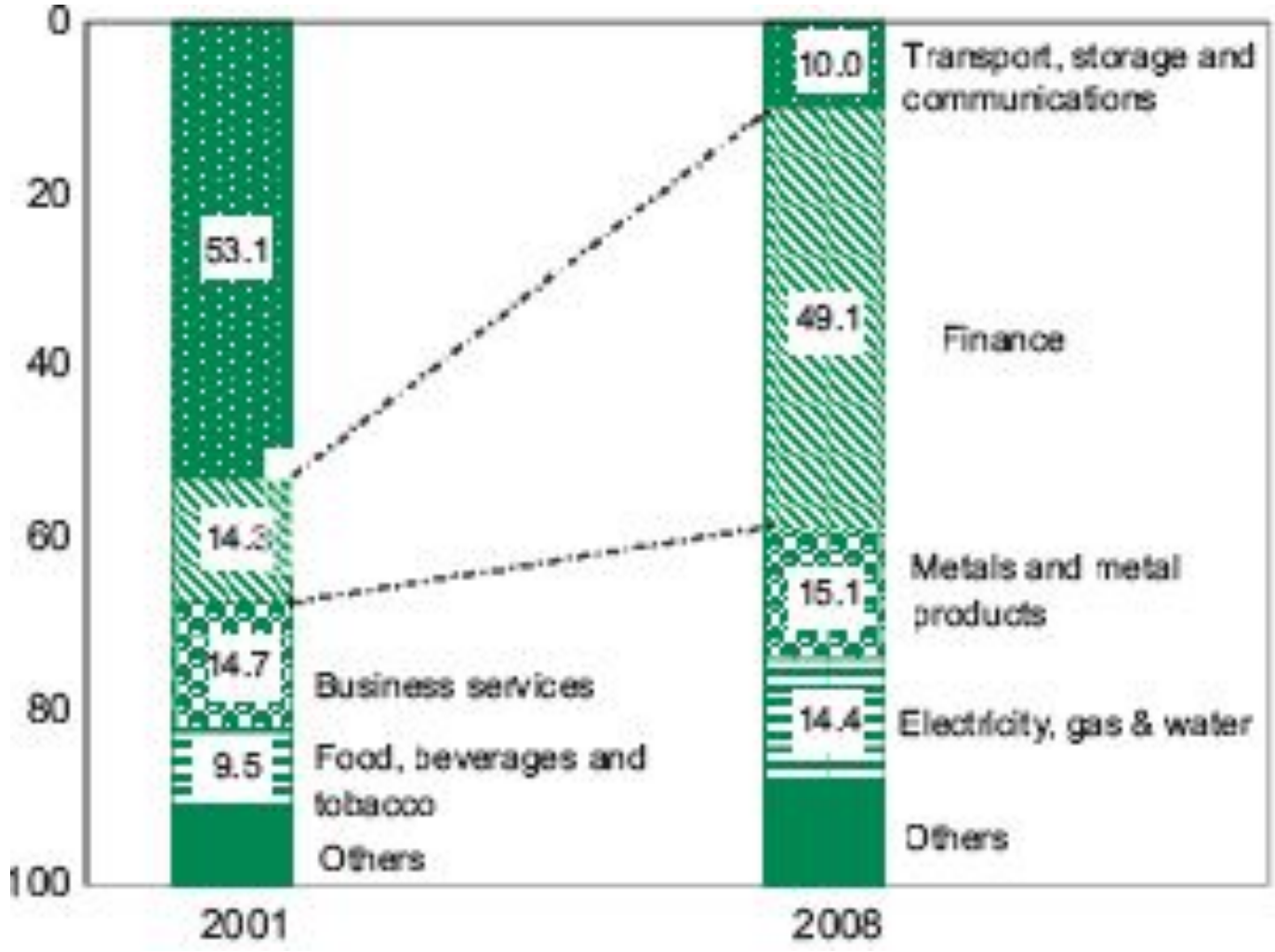

За секторами у 2005-2009 рр. www.unctad.org

Галузь	2005 (млрд. дол.)	2006 (млрд. дол.)	2007 (млрд. дол.)	2008 (млрд. дол.)	2009 (млрд. дол.)	Річні темпи приросту (в %)
Промислове виробництво	65,9	72,7	78,9	61,2	50,1	-34,5
Фінансовий напрямок (послуги)	56,4	61,5	66,4	51,5	39,4	-23,5
Харчова промисловість	44,5	51,2	55,3	39,8	32,9	-12,5
ПЕК	29,8	33,8	36,9	27,9	24,7	-11,3

Найбільші угоди у 2010 р.

Value ($ million)	Acquired company	Industry of the acquired company	Host economy	(Ultimate) acquiring company	Ultimate acquiring nation
		First quarter			
7 603	Solvay Pharmaceuticals SA	Pharmaceutical preparations	Belgium	Abbott Laboratories	United States
5 195	Unity Media GmbH	Cable and other pay television services	Germany	Liberty Media Corp	United States
4 469	Egyptian Co for Mobile Services	Radiotelephone communications	Egypt	France Telecom SA	France
4 000	Liberty Global Inc- Subsidiaries	Cable and other pay television services	United States	KDDI Corp	Japan
3 700	Kraft Foods Inc-North American Pizza Business	Frozen specialties, nec	United States	Nestle SA	Switzerland
3 363	Springer Science+Business Media Deutschland GmbH	Books: publishing, or publishing & printing	Germany	Group of investors	Guernsey
		Second quarter			
18 759	Cadbury PLC	Candy and other confectionery products	United Kingdom	Kraft Foods Inc	United States
10 700	Zain Africa BV	Radiotelephone communications	Nigeria	Bharti Airtel Ltd	India
6 496	T-Mobile(UK)Ltd	Radiotelephone communications	United Kingdom	France Telecom SA	France
7 325	Fomento Economico Mexicano SAB de CV-Beer Operations	Malt beverages	Mexico	Group of investors	Netherlands
5 516	ZAO Kyivstar GSM	Radiotelephone communications	Ukraine	Vimpelcom	Russian Federation
4 848	Republic of Venezuela-Carabobo Block	Crude petroleum and natural gas	Venezuela	Group of investors	India
4 031	OSI Pharmaceuticals Inc	Pharmaceutical preparations	United States	Astellas Pharma Inc	Japan
3 800	Bunge Participacoes e Investimentos SA	Soybean oil mills	Brazil	Vale SA	Brazil
3 426	Tandberg ASA	Radio & TV broadcasting & communications equipment	Norway	Cisco Systems Inc	United States
3 160	Tommy Hilfiger Corp	Men's shirts and nightwear	Netherlands	Phillips-Van Heusen Corp	United States
3 100	Bridas Corp	Crude petroleum and natural gas	Argentina	CNOOC	China

Найбільші угоди в Україні

Рік	Подія
2005	Придбання банком Raiffeisen (Австрія) 93,5% другого за величиною вітчизняного банку «Аваль» за 1,0 млрд. дол. США
2006	Придбання банком BNP Paribas (Франція) 51% акцій п'ятого за величиною вітчизняного банку «Укрсиббанк» за 350 млрд. дол. США
	Придбання 94% АБ « Ажіо» банком Skandinavika Enskilda Banken AB (Швеція)
	Придбання 98% АКБ «Мрія» банком ВАТ «ВТБ» (Росія) Придбання 98% АТ «ІНДЕКС-БАНК» банком Credit Agricole S.A. (Франція)
2007	Придбання 95% банку «Укрсоцбанк» за 2,2 млрд. дол. США «UniCreditGroup» (Італія)
2008	Придбання ВАТ «Банк розвитку й зовнішньоекономічної діяльності (Внешэкономбанк)» 75% акцій ВАТ «АКБ «Промінвестбанк» за 1080,0 млрд. дол. США
	Придбання Intesa Sanpaolo S.p.A 100 % акцій ВАТ «Правекс-банк» за 750,0 млрд. дол. США
2009	Приєднання ПАТ "Сведбанк Інвест" (м.Київ) ПАТ "Сведбанк" (м.Київ) (22.07.2009 - 25.10.2009)

Стратегічні альянси

Стратегічні альянси – довгострокові взаємовигідні відносини між фірмами, що дозволяють їм розвивати співробітництво в галузі збуту продукції, НДДКР, виробництва продукції та технологічного розвитку

Цілі

- **Зниження ризику;**
- **Економія на масштабах виробництва;**
- **Обмін технологіями;**
- **Зниження чи подолання конкуренції;**
- **Долання торгівельних чи інвестиційних бар'єрів.**

Типи

Горизонтальні (в межах галузі)

Вертикальні (з постачальниками чи споживачами продукції)

Доповнювальні (глобальні авіаперевізники з регіональними)

Основа співробітництва

Угоди про співробітництво

Неформальні угоди

Передача акцій

Створення СП

Стратегічні альянси – приклади

Альянсы	Сферы сотрудничества	Сферы конкуренции
Xerox и Fuji Xerox	• большинство копировальных технологий; • маркетинг копировальной техники в США и Азии; • технология принтеров и глобальные продажи принтеров	• отдельные копировальные технологии; • производство отдельных компонентов
Honeywell и Yamatake-Honeywell	• исследования и разработки контрольного оборудования; • расширение продаж контрольного оборудования в Японии	• маркетинг в отдельных странах Азии
Hewlett-Packard и Yokogawa-HP	• продажи компьютеров в Японии; • исследования и разработки оборудования для контроля полупроводников	
Fujitsu и Amdahl	• продажи совместимых устройств в США; • развитие технологий универсальных компьютеров	• разделение производимой продукции
IBM и Toshiba	• исследования и разработки плоских экранов; • производство плоских экранов	• продажи ноутбуков
Sun и Fujitsu	• исследования и разработки микропроцессоров; • компьютерные технологии (разработка архитектуры SPARC)	• производство микропроцессоров; • продажи рабочих станций в Японии
Hewlett-Packard и Apple	• исследования и разработки микропроцессоров; • передача технологий	• производство микропроцессоров; • продажи рабочих станций в Японии
IBM и Apple	• компьютерные технологии (архитектура PowerPC)	• продажи компьютеров и операционных систем
IBM и Motorola	• компьютерные технологии (архитектура PowerPC); • исследования и разработки микропроцессоров	• производство и сбыт микропроцессоров

Стратегічні альянси - приклади

Автомобільна промисловість: обмін акціями

Toyota Jidosha с Daihatsu Jidosha (51,2% акція), Hino Jidosha (33,8%) и Yamaha Jidosha (5,4%).

Nissan Jidosha - Renault (по 25% акцій) – виробництво, продаж та розробка авто, однакова колісна база та матеріали оздоблення.

Mitsubishi Jidosha - Daimler- Crysler (передача 34% акцій).

Mazda Jidosha - Ford (33, 4% акцій). Ford Escape – Mazda Tribute

Isuzu Jidosha, Suzuki Jidosha, Fuji Jukogyo (Subaru) - General Motors (відповідно частка володіяння GM – 49%, 20% та 21%).

Створення СП:

«МАЗ-МАН» - для виробництва магістральних тягачів з просуванням у Центральній, Східній Європі та СНД; та "МАЗ-МАН Трейдінг« (консигнаційні склади, регулювання фінансових потоків для проекту).

СП Euclid – Hitachi Heavy Equipment (Volvo Construction Equipment - Hitachi Construction Machinery)

7. Міжнародна інвестиційна діяльність українських суб'єктів

	Прямі іноземні інвестиції в Україну, млн.дол.США	Прямі інвестиції з України, млн. дол.США
1995	483,5	20,3
1996	896,9	84,1
1997	1438,2	97,4
1998	2063,6	127,5
1999	2810,7	97,5
2000	3281,8	98,5
2001	3875,0	170,3
2002	4555,3	155,7
2003	5471,8	144,3
2004	6794,4	166,0
2005	9047,0	198,6
2006	16890,0	219,5
2007	21607,3	243,3
2008	29542,7	6196,6
2009	35616,4	6203,1
2010	40053,0 + Капітал у вигляді кредитів – 10 050	6226,3
2011	44708,0	6871,1

Динаміка ПІІ в Україну, розподіл за донорами

	Обсяги прямих інвестицій на 01.01.2011 (млн.дол. США) [2)]	У % до підсумку
Усього	**44708,0**	**100,0**
у тому числі		
Кіпр	9914,6	22,2
Німеччина	7076,9	15,8
Нідерланди	4707,8	10,5
Російська Федерація	3402,8	7,6
Австрія	2658,2	5,9
Франція	2367,1	5,3
Сполучене Королівство	2298,8	5,1
Швеція	1729,9	3,9
Віргінські Острови, Британські	1460,8	3,3
Сполучені Штати Америки	1192,4	2,7
Італія	982,4	2,2
Польща	935,8	2,1
Швейцарія	859,4	1,9
Інші країни	5121,1	11,5
Країни ЄС	**35225,2**	**78,2**

ПІІ - переважно у вигляді купівлі акцій, контроль за об'єктом інвестування

	Усього	У тому числі з		
		країн ЄС	країн СНД	інших країн світу
Капітал нерезидентів в Україні на початок звітного періоду (01.01.2010)	40053,0	31608,5	2837,4	5607,1
Збільшення капіталу нерезидентів – усього	5986,0	4605,8	849,2	531,0
у тому числі за рахунок				
грошових внесків	**5684,8**	**4346,7**	**837,9**	**500,2**
з них				
купівлі акцій	**3249,3**	**2441,9**	**690,6**	**116,8**
внесків у вигляді акцій	8,5	8,4	0,1	0,0
внесків за рахунок скасування боргу	19,8	19,8	–	–
внесків у вигляді рухомого і нерухомого майна	245,5	208,2	11,1	26,2
внесків у вигляді нематеріальних активів	1,5	1,5	0,0	0,0
придбання корпоративних прав в результаті приватизації державного майна	4,7	2,9	–	1,8
інших видів здійснення інвестицій	21,2	18,3	0,1	2,8

За галузями

	Накопичені ПІІ, млн.дол.США	%
Промисловість	14042,6	31,4
переробна	12488,1	
добувна	1207,7	
металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	5940,4	
виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	1858,7	
хімічну та нафтохімічну промисловість	1339,6	
машинобудування	1171,4	
виробництво іншої неметалевої мінеральної продукції	806,8	
Фінансові установи	15059,5	33,7
Підприємства торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	4764,5	10,7
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	4754,1	10,6

Регіональний розріз

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2010		01.01.2011	
	усього	у % до загального підсумку	усього	у % до загального підсумку
Україна	**40053,0**	**100,0**	**44708,0**	**100,0**
Дніпропетровська	7054,1	17,6	7486,7	16,7
Донецька	1636,8	4,1	2061,5	4,6
Київська	1525,5	3,8	1603,0	3,6
Львівська	1198,6	3,0	1273,8	2,9
Миколаївська	162,7	0,4	181,2	0,4
Одеська	1042,0	2,6	1124,9	2,5
Харківська	2082,7	5,2	2705,4	6,1
м.Київ	19225,1	48,0	21859,2	48,9

ПЗІ з України

	Обсяги прямих інвестицій на 01.01.2011 (млн.дол. США) 2)	У % до підсумку
Усього	**6871,1**	**100,0**
у тому числі		
Кіпр	6342,5	92,3
Російська Федерація	194,3	2,8
Латвія	87,9	1,3
Польща	49,1	0,7
Грузія	31,1	0,5
Віргінські Острови, Британські	25,8	0,4
Казахстан	25,2	0,4
Інші країни	115,2	1,6

Форма ПЗІ – передача акцій, створення СП та ТзОВ

	Усього	У тому числі в		
		країни ЄС	країни СНД	інші країни світу
Капітал резидентів в економіці інших країн світу на початок звітного періоду (01.01.2010)	**6226,3**	**5910,9**	**220,9**	**94,5**
Збільшення капіталу резидентів – усього	**679,5**	**640,8**	**30,4**	**8,3**
грошові внески	100,1	61,5	30,4	8,2
купівля акцій	84,6	47,9	28,5	8,2
внески у вигляді акцій	**579,3**	**579,3**	–	–

За видами діяльності

	Обсяги інвестицій на			
	01.01.2010		01.01.2011	
	млн.дол. США	у % до загального підсумку	млн.дол. США	у % до загального підсумку
Усього	**6226,3**	**100,0**	**6871,1**	**100,0**
Торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	124,9	2,0	131,6	1,9
Фінансова діяльність	596,1	9,6	628,4	9,1
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	5347,6	85,9	5902,9	85,9

Донори ПІІ на 01.01.2001 р., %

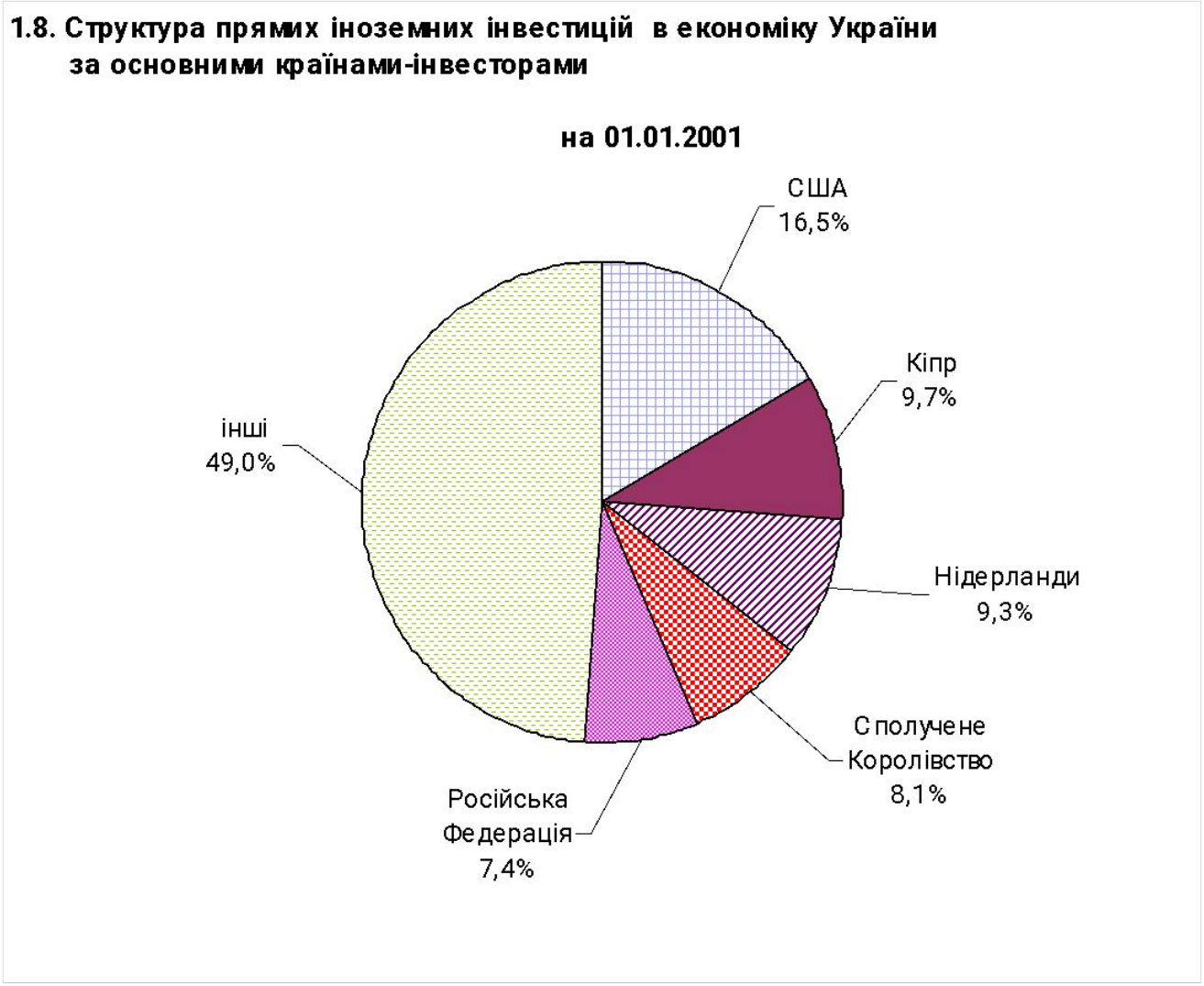

Донори ПІІ на 01.01.2009 р., %

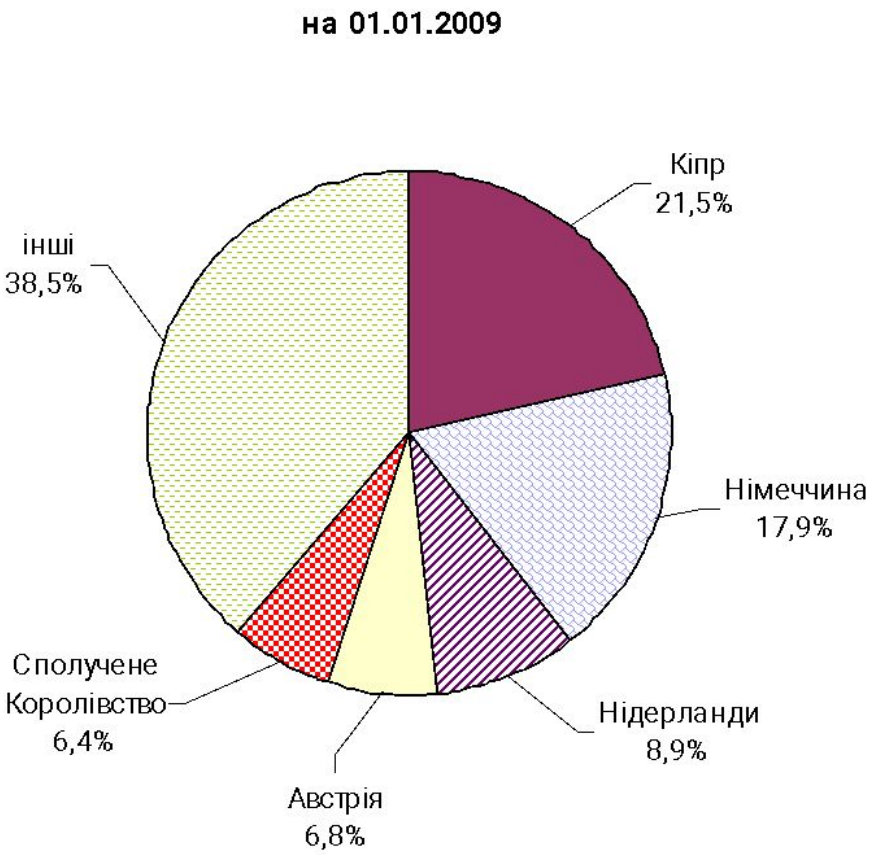

Структура ПІІ за видами економічної діяльності, на 01.01.2001 р., %

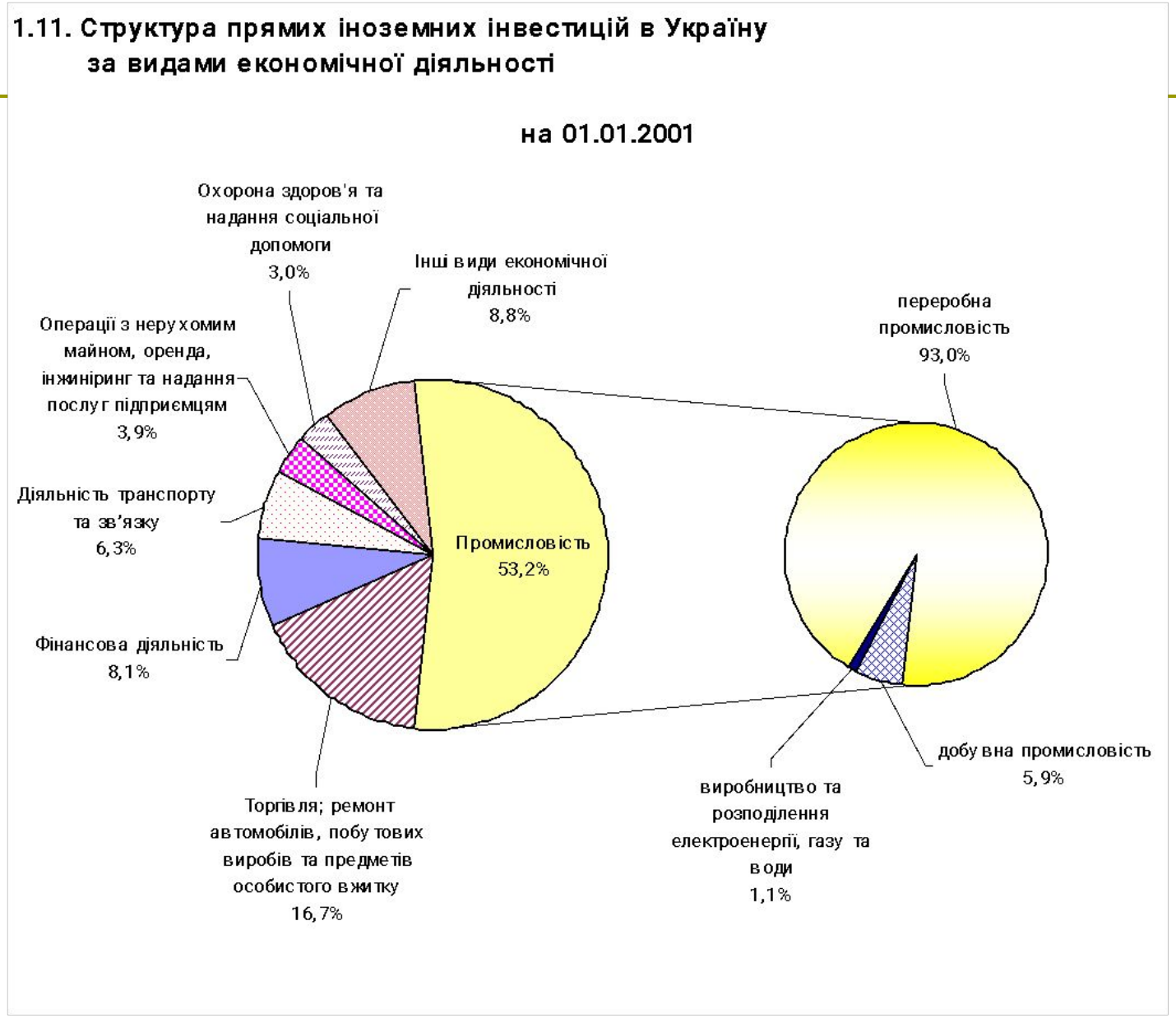

Структура ПІІ за видами економічної діяльності, на 01.01.2009 р., %

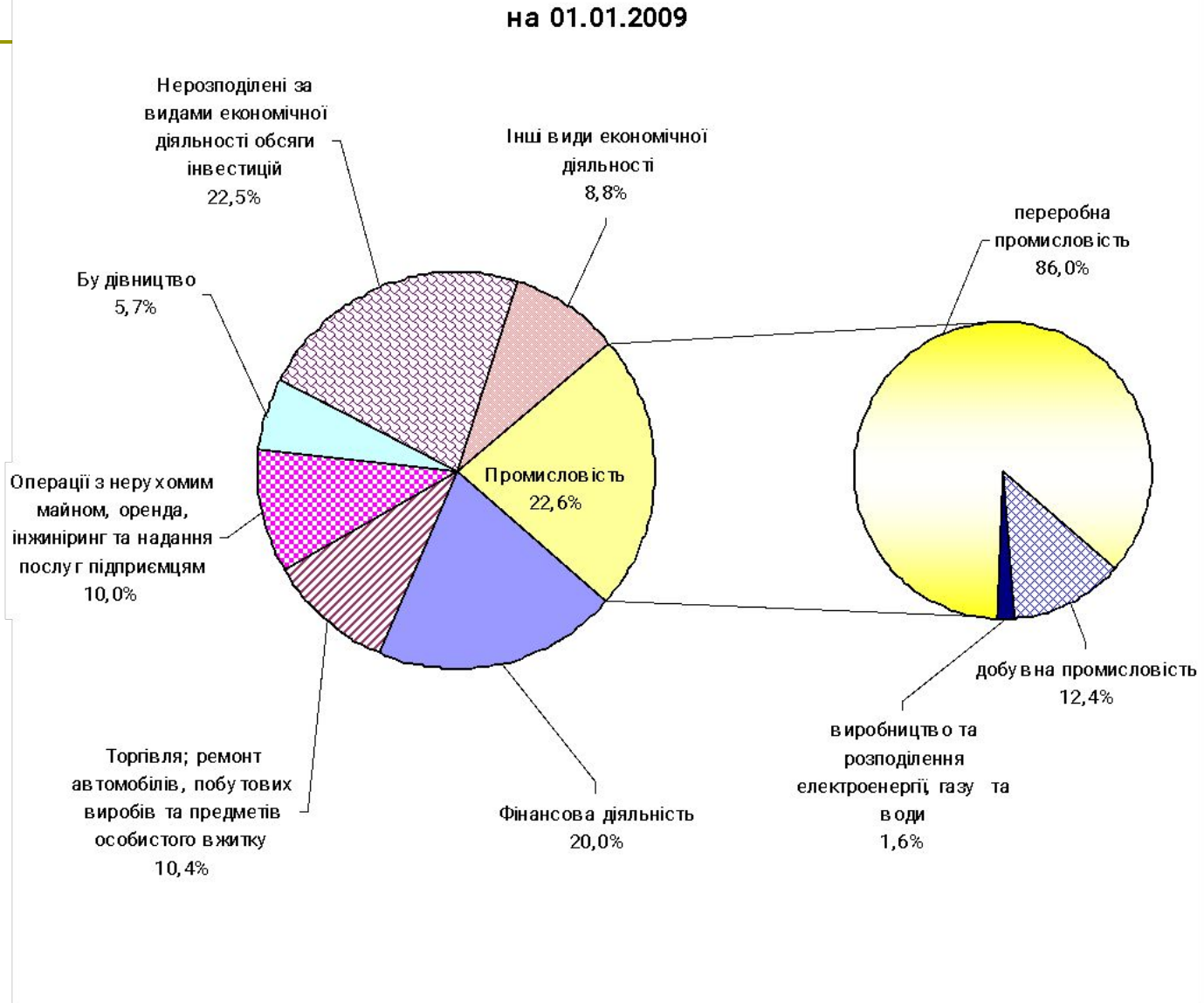

ПІІ в Україні на душу населення

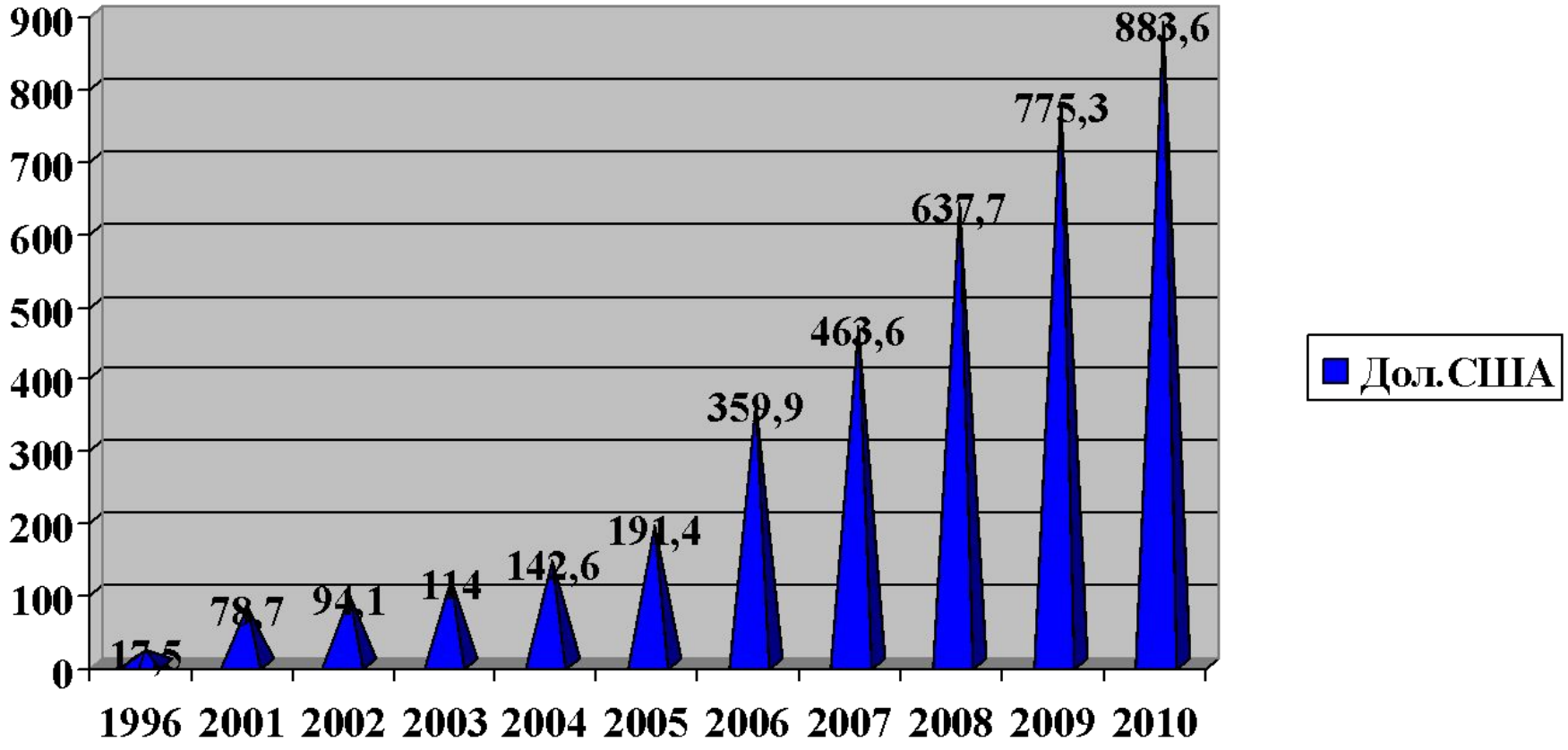

Інвестиційно привабливі регіони України, ПІІ на початок року, млн.дол.США

	1996	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
м.Київ	365,9	1541,7	1863,3	2104,6	2861,1	3929,8	5881,9	9681,7	13321,5
Дніпропетровська	64,0	294,6	428,2	614,4	821,0	1744,7	2361,3	2934,3	2667,3
Харківська	8,2	150,2	164,6	272,9	387,6	485,6	983,6	1278,7	1599,4
Донецька	79,4	334,7	389,3	436,4	529,7	614,4	905,9	1355,2	1508,8
Київська	32,4	413,6	423,1	471,9	522,2	642,0	871,4	1083,6	1301,2
Одеська	77,3	235,7	291,2	380,0	517,8	599,3	718,7	880,8	991,5

ПЗІ з регіонів України, млн.дол.США, на початок року, млн.дол.США

	1996	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Запорізька	0,1	4,7	2,2	2,3	2,2	2,4	2,5	8,7	14,4
Одеська	3,2	40,7	40,8	36,5	36,6	36,2	39,9	35,7	37,2
Дніпропетровська	3,1	3,8	4,1	4,4	4,0	21,6	22,1	88,7	78,9
м.Київ	50,8	8,2	8,1	19,4	44,7	43,7	75,6	186,6	235,8
Донецька	2,5	4,2	4,0	5,9	8,0	9,5	8,0	5335,1	5344,3

ПЗІ України за регіонами світу, 01.01.2001 р., %

2.6. Структура прямих інвестицій з України в економіку окремих країн світу

на 01.01.2001

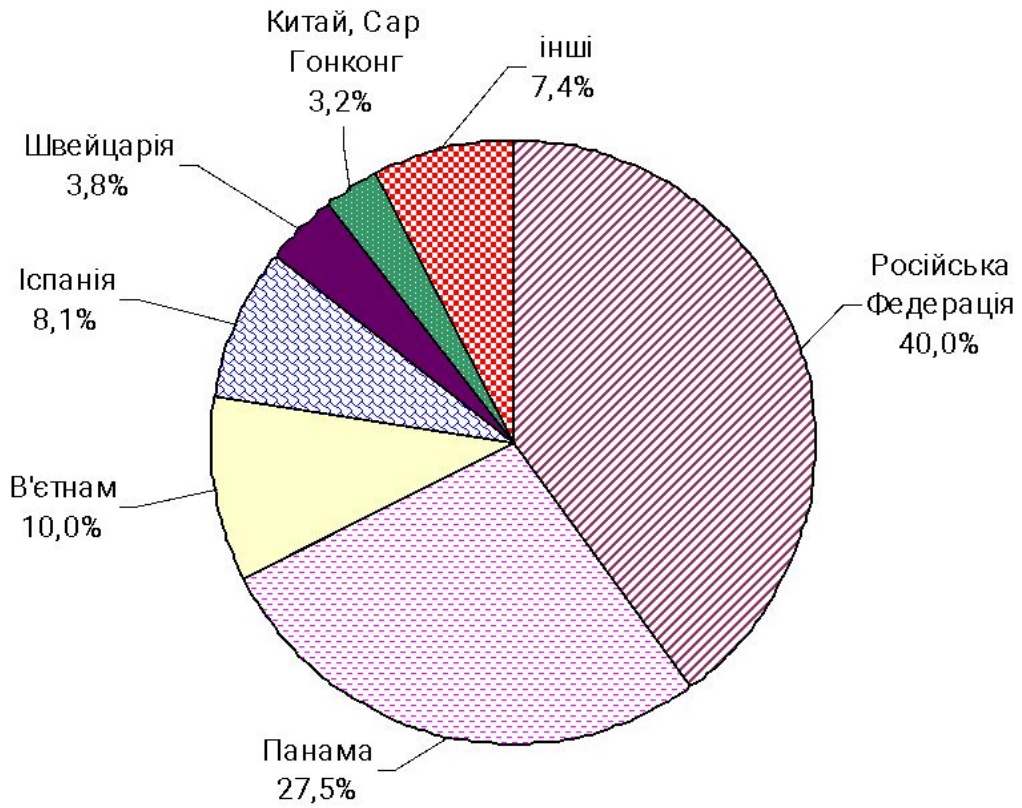

ПЗІ України за регіонами світу, 01.01.2009 р., %

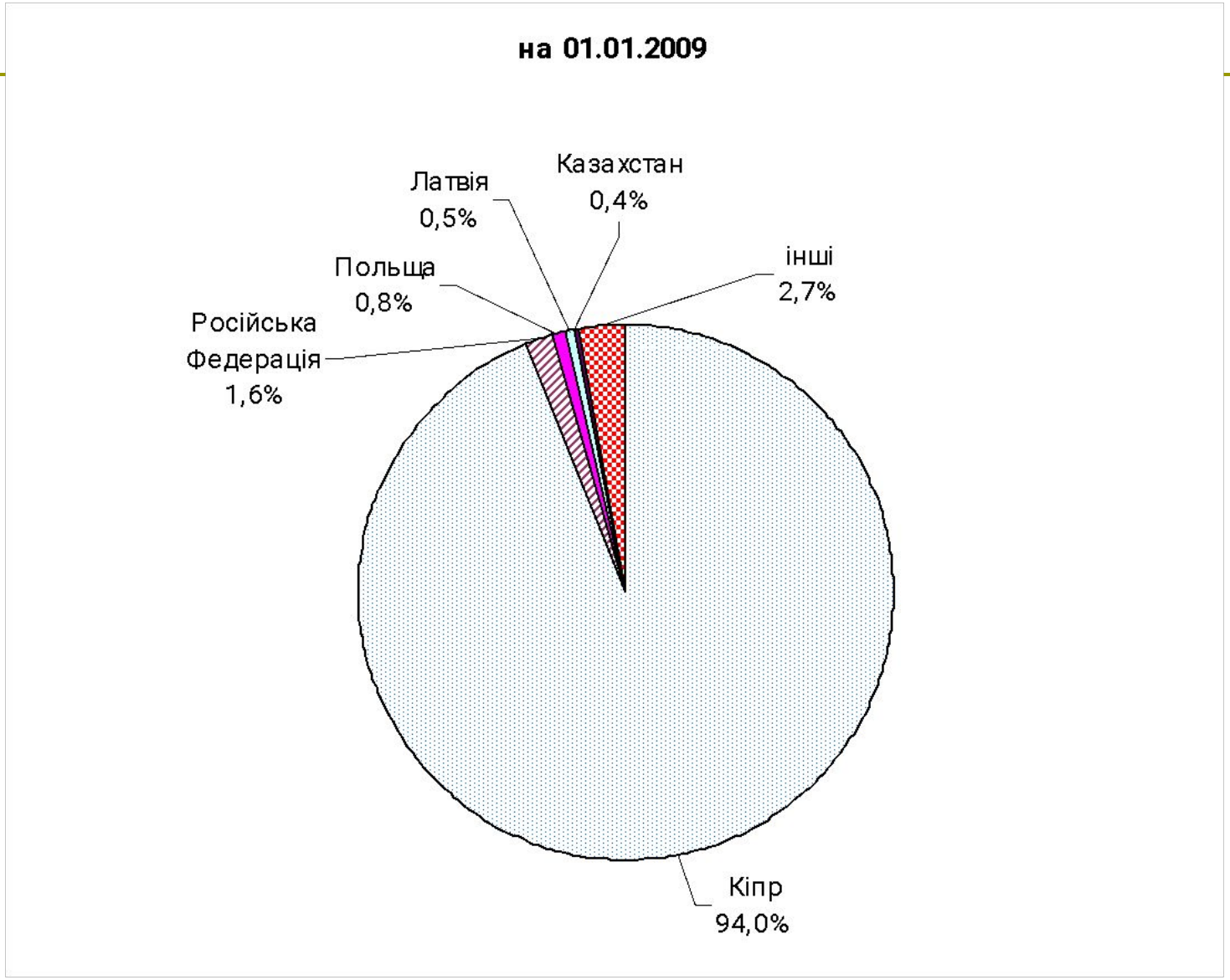

ПЗІ з України за видами діяльності, 2001, %

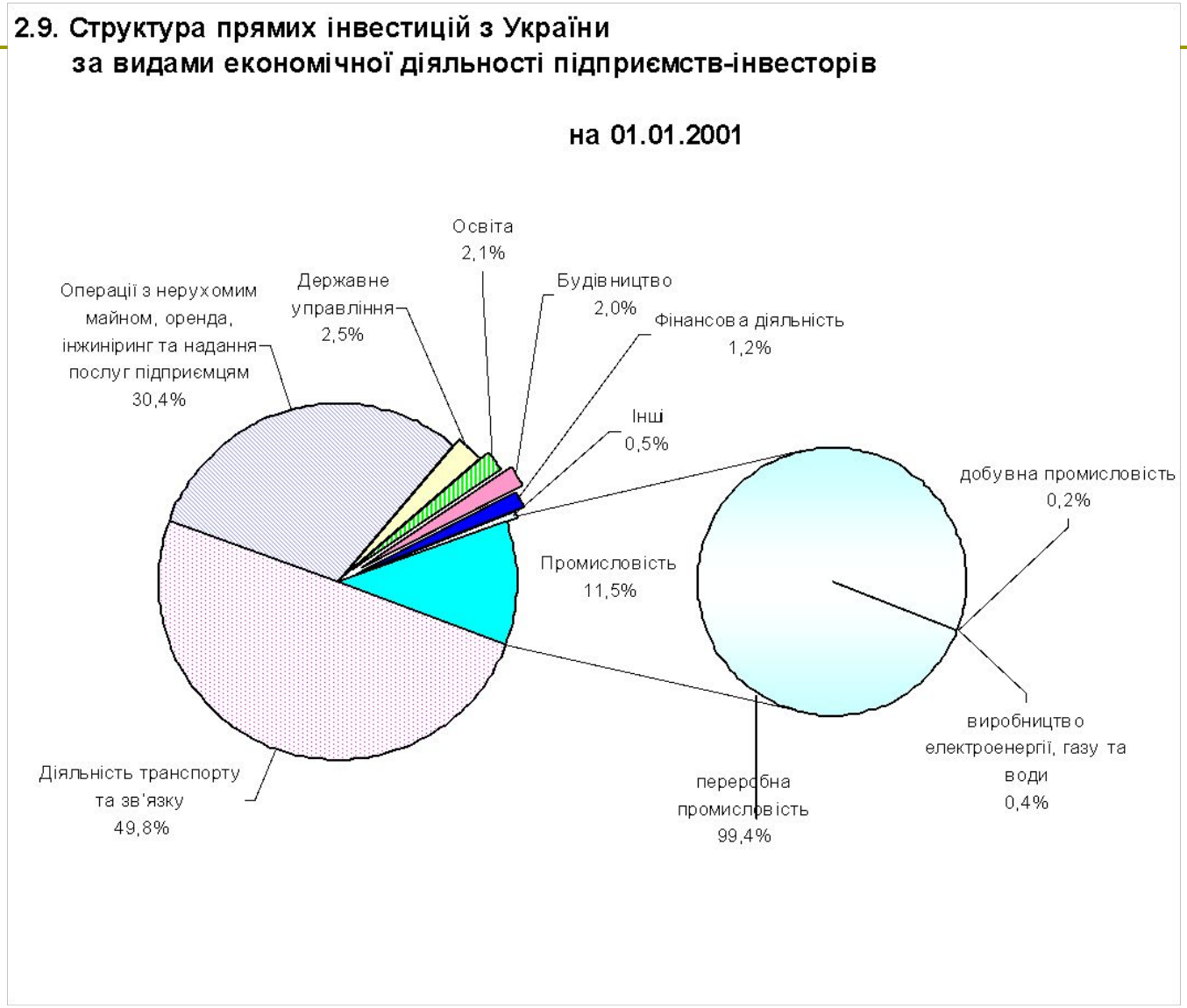

ПЗІ з України за видами діяльності, 2009, %

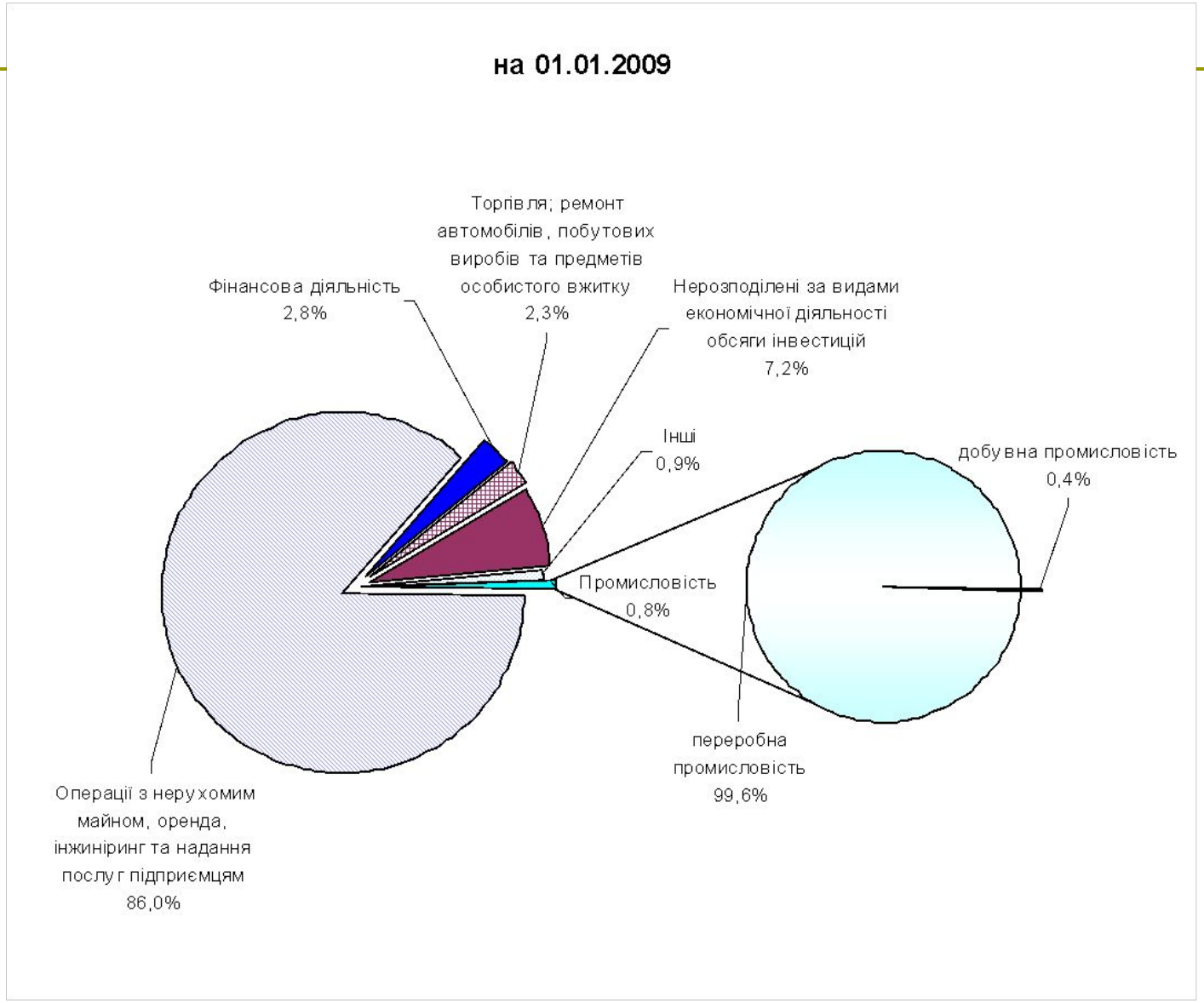

Міжнародна інвестиційна позиція України, млн.дол.США

	на 01.01.2006	на 01.01.2007	на 01.01.2008	на 01.01.2009	на 01.04.2009	на 01.07.2009
АКТИВИ	**42712**	**57023**	**90318**	**106618**	**105412**	**108119**
Резервні активи	**19391**	**22256**	**32463**	**31543**	**25393**	**27343**
Прямі інвестиції за кордон[2]	**468**	**344**	**6077**	**7005**	**7057**	**7096**
Портфельні інвестиції	**56**	**63**	**103**	**58**	**58**	**66**
Інші інвестиційні активи	**22797**	**34360**	**51675**	**68012**	**72904**	**73614**
Торгові кредити[3]	**3038**	**4433**	**5654**	**7453**	**6917**	**7385**
Кредити	**406**	**680**	**1328**	**1665**	**2165**	**2689**
Валюта та депозити	**18501**	**28259**	**43758**	**58057**	**62292**	**62480**
Інші активи в т.ч.	**852**	**988**	**935**	**837**	**1530**	**1060**
ПАСИВИ	**56870**	**76942**	**117017**	**146714**	**145160**	**147723**
Прямі інвестиції в Україну[2]	**17209**	**23125**	**38059**	**46953**	**47508**	**49759**
Портфельні інвестиції	**9011**	**12861**	**18618**	**17062**	**16505**	**16251**
Боргові цінні папери	**8135**	**11613**	**16536**	**14755**	**14233**	**14002**
Інші інвестиційні зобов'язання	**30650**	**40956**	**60340**	**82699**	**81147**	**81713**
Торгові кредити[3]	**8262**	**9668**	**8680**	**9740**	**10906**	**10984**
Кредити	**19373**	**28763**	**47504**	**65457**	**63199**	**62932**
Валюта та депозити	**1765**	**1791**	**3503**	**6293**	**5589**	**5837**
Інші зобов'язання	**1250**	**734**	**653**	**1209**	**1453**	**1960**
ЧИСТА МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЗИЦІЯ	**-14158**	**-19919**	**-26699**	**-40096**	**-39748**	**-39604**

Активізація іноземного інвестування

- створення **стабільного законодавства**, яке має забезпечувати державні гарантії захисту вітчизняних та іноземних інвестицій протягом тривалого часу;
- створення **сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату** для реалізації пріоритетних державних програм та інвестиційних проектів;
- сприяння **залученню продуктивного прямого іноземного капіталу** в сферу матеріального виробництва та встановлення державного контролю за його використанням;
- створення **сприятливих умов для розвитку СП**, які займаються виробництвом;
- створення **СП за так званою китайською схемою**, яка передбачає з самого початку володіння контрольним пакетом акцій підприємства українською стороною, згодом, через 5-7 років, українськими мають бути 75% акцій, і ще через 10-12 років СП стає повністю українським;
- **заборона ввезення СП застарілої продукції** та технологій, які в розвинених країнах вважаються вичерпаними;
- розробка та прийняття законодавчої бази щодо **страхування ризиків** СП